

2019-02-25

Tid Måndag 25 februari 2019, Kl. 18:00

Plats Kommunhuset i Tumba, plan 4, Mälaren

Ärenden

Justering, tisdagen den 26 februari 2019 kl.17:00

12 Kalendarium

13 Röstning via mobila enheter i samband med valet till Europaparlamentet 2019

14 Anordnande av förtidsröstning i samband med omval till kommunfullmäktige i Falu kommun 2019

15 Anmälningensärenden

16 Delegationsärenden

17 Övrigt

Välkomna!

Lars-Göran Liljedahl (S)
Ordförande

Corinne Johnson
Sekreterare

2019-02-25

§ 12

Kalendarium

Beslut

Valnämnden har tagit del av informationen.

Sammanfattning

Valkansliet informerar och redogör för 2019 års kalendarium.

2019-02-25

§13

Röstning via mobila enheter i samband med valet till Europaparlamentet 2019

Beslut

1. Valnämnden fastställer förvaltningens förslag till platser och schema för röstning med mobila enheter.
2. Valnämnden ger valsamordnaren delegation att göra eventuella ändringar i schemaläggningen.

Ärendet

Valnämnden har att fastställa platser och schema för röstning via valnämndens mobila förtidsröstningsenheter. Förslag bifogas föreliggande tjänsteskrivelse.

Botkyrka kommun brukar i samband med allmänna val tillhandahålla mobila enheter för förtidsröstning. Valkansliet har inför Europaparlamentsvalet 2019 utvärderat de platser som används för mobil förtidsröstning vid tidigare val och lämnat härmed förslag till tider och platser inför kommande val. Lokaler med lågt valdeltagande eller som av tillgänglighets skäl eller andra skäl inte anses lämpliga föreslås utgå till förmån för mer ändamålsenliga lokaler. Den s.k. institutionsröstningen, dvs. röstning på särskilda boenden och andra institutioner, har även integrerats i schemat för den mobila röstningen.

Eventuella förändringar i schemaläggningen kan komma att bli aktuell inför förtidsröstningsperioden. För att kunna hantera dessa föreslås att valsamordnaren ges delegation att genomföra sådana ändringar.

Bilagor

1. *Förslag till platser och schema för röstning via mobila enheter vid valet till Europaparlamentet 2019*

2019-02-15

Dnr Valn/2019:7

Referens
Jakob EtaatMottagare
Valnämnden

Röstning via mobila enheter i samband med valet till Europaparlamentet 2019

Förslag till beslut

Valnämnden beslutar

1. Valnämnden fastställer förvaltningens förslag till platser och schema för röstning med mobila enheter.
2. Valnämnden ger valsamordnaren delegation att göra eventuella ändringar i schemalaggningsen.

Ärendet

Valnämnden har att fastställa platser och schema för röstning via valnämndens mobila förtidsröstningsenheter. Förslag bifogas föreliggande tjänsteskrivelse.

Botkyrka kommun brukar i samband med allmänna val tillhandahålla mobila enheter för förtidsröstning. Valkansliet har inför Europaparlamentsvalet 2019 utvärderat de platser som används för mobil förtidsröstning vid tidigare val och lämnat härmed förslag till tider och platser inför kommande val. Lokaler med lågt valdeltagande eller som av tillgänglighetsskäl eller andra skäl inte anses lämpliga föreslås utgå till förmån för mer ändamålsenliga lokaler. Den s.k. institutionsröstningen, dvs. röstning på särskilda boenden och andra institutioner, har även integrerats i schemat för den mobila röstningen.

Eventuella förändringar i schemalaggningsen kan komma att bli aktuell inför förtidsröstningsperioden. För att kunna hantera dessa föreslås att valsamordnaren ges delegation att genomföra sådana ändringar.

Jakob Etaat
Kanslidirektör

Bilagor

1. *Förslag till platser och schema för röstning via mobila enheter vid valet till Europaparlamentet 2019*

Bilaga 1. Förslag till platser och schema för röstning via mobila enheter vid valet till Europaparlamentet 2019

LOKAL	ADRESS	Typ av verksamhet
Alby Äng	Albyvägen 22, 145 59 Norsborg	Vård- och omsorgsboende
Alhamra restaurang	Hans Stahles väg 19, 147 80 Tumba	Lunchrestaurang
Asptuna	Asptuna 1, 145 65 Norsborg	Anstalt
Botkyrka folkhögskola	Tomtbergavägen 14, 145 67 Norsborg	Folkhögskola
Bryggan norra	Hallunda centrum, plan 2, 145 68 Norsborg	Omsorg och stöd psykisk ohälsa
Bryggan södra	Tumba torg 112, 147 30 Tumba	Omsorg och stöd psykisk ohälsa
Fittjabadet	Vårdshusvägen 5, 145 50 Norsborg	Bad och motionscentrum
Frejs väg 16	Frejs väg 16, 145 71 Norsborg	Lokal i bostadshus
Hallunda Folkets Hus	Borgvägen 1, 145 69 Norsborg	Folkets hus
Harbrovägen 12	Harbrovägen 12, 147 51 Tumba	Lokal i bostadshus
Hornbach Fittja	Fittjavägen 2, 145 53 Norsborg	Varuhus
Hålvägen 24	Hålvägen 22, 147 53 Tumba	Lokal i bostadshus
Ica Maxi Alby	Kumla gårdsväg 30, 145 63 Norsborg	Stormarknad
Kommunhuset	Munkhättevägen 45, 147 85 Tumba	Kommunhuset
Krögarvägen 4	Krögarvägen 4, 145 52 Norsborg	Lokal i bostadshus
Kärsdala	Östanvägen 16, 146 40 Tullinge	Vård- och omsorgsboende
Restaurang Tullen	Kvällsvägen 5, 146 31 Tullinge	Restaurang
Rikstenshallen	Mässvägen 26, 146 37 Tullinge	Motionshall
Rådmansbacken 25	Rådmansbacken 25, 145 56 Norsborg	Lokal i bostadshus
Sankt Botvids gymnasium	Tomtbergavägen 10, 145 67 Norsborg	Gymnasium
Silverkronan	Sedelvägen 146, 147 40 Tumba	Vård- och omsorgsboende
Skyttbrinks gymnasium	Skyttbrinksvägen 4, 147 39 Tumba	Gymnasium
Storvretsbadet	Odlingsvägen 41, 147 50 Tumba	Bad och motionscentrum
Storvretsvägen 27	Storvretsvägen 27, 147 54 Tumba	Lokal i bostadshus
Strandsängsgården	Fittja torg 15-17, 141 52 Norsborg	Vård- och omsorgsboende
Tornet	Tomtbergavägen 361, 145 76 Norsborg	Vård- och omsorgsboende
Tullinge gymnasium	Alfred Nobels allé, 146 48 Tullinge	Gymnasium
Tumba gymnasium	Utbildningsvägen 2, 147 40 Tumba	Gymnasium
Tumba äldreboende	Samaritvägen 12, 147 42 Tumba	Vård- och omsorgsboende
Villa Riksten	Eklundshovsvägen 33, 146 37 Tullinge	Äldreboende

Schema för mobila enheter

Mobil enhet 1

Veckodag	Datum	Tid	Bil 1
Onsdag	08-maj	10:00-18:00	Ica Maxi Alby
Torsdag	09-maj	10:00-18:00	Ica Maxi Alby
Fredag	10-maj	10:00-18:00	Ica Maxi Alby
Lördag	11-maj	10:00-15:00	Ica Maxi Alby
Söndag	12-maj	10:00-15:00	Ica Maxi Alby
Måndag	13-maj	10:00-18:00	Ica Maxi Alby
Tisdag	14-maj	10:00-18:00	Ica Maxi Alby
Onsdag	15-maj	10:00-18:00	Ica Maxi Alby
Torsdag	16-maj	10:00-18:00	Ica Maxi Alby
Fredag	17-maj	10:00-18:00	Ica Maxi Alby
Lördag	18-maj	10:00-15:00	Ica Maxi Alby
Söndag	19-maj	10:00-15:00	Ica Maxi Alby
Måndag	20-maj	10:00-18:00	Ica Maxi Alby
Tisdag	21-maj	10:00-18:00	Ica Maxi Alby
Onsdag	22-maj	10:00-20:00	Ica Maxi Alby
Torsdag	23-maj	10:00-20:00	Ica Maxi Alby
Fredag	24-maj	10:00-20:00	Ica Maxi Alby
Lördag	25-maj	10:00-15:00	Ica Maxi Alby
Söndag	26-maj	VALDAG	

Mobil enhet 2

Veckodag	Datum	Tid	Bil 2 - FM	Tid	Bil 2- EM
Onsdag	08-maj	10:00-12:00	Tornet	14:00-18:00	Hornbach
Torsdag	09-maj	10:30-13:30	Restaurang Tullen	15:00-18:00	Storvretsbadet
Fredag	10-maj	14:00-18:00	Hålvägen 24		
Lördag	11-maj	10:00-15:00	Hornbach		
Söndag	12-maj	10:00-15:00	Hornbach		
Måndag	13-maj	10:30-13:30	Alhamra	15:00-18:00	Kärsdala
Tisdag	14-maj				
Onsdag	15-maj	12:00-16:00	Bryggan Södra		
Torsdag	16-maj	10:30-14:00	Restaurang Tullen	15:30-18:00	Villa Riksten
Fredag	17-maj	10:00-13:00	Fittjabadet	15:00-18:00	Hålvägen 24
Lördag	18-maj	10:00-15:00	Frejs väg 16		
Söndag	19-maj	12:00-15:00	Silverkronan		
Måndag	20-maj	10:00-12:00	Alby Äng	14:00-17:00	Asptuna
Tisdag	21-maj	10:30-13:30	Restaurang Tullen	15:30-18:00	Krögarvägen 4
Onsdag	22-maj	10:00-13:00	Botkyrka folkhögskola	16:00-20:00	Hornbach
Torsdag	23-maj	10:30-13:30	Alhamra	16:00-20:00	Rikstenshallen
Fredag	24-maj	10:00-14:00	Tullinge gymnasium	16:00-20:00	Frejs väg 16
Lördag	25-maj	10:00-15:00	Hornbach		
Söndag	26-maj	VALDAG			

Mobil enhet 3

Veckodag	Datum	Tid	Bil 3 -FM	Tid	Bil 3 - EM
Onsdag	08-maj	10:30-13:30	Alhamra	15:00-18:00	Hallunda Folkets Hus
Torsdag	09-maj	10:00-14:00	Skyttbrinks gymnasium	15:30-18:00	Harbrovägen 12
Fredag	10-maj	14:00-18:00	Rådmansbacken 25		
Lördag	11-maj	10:00-15:00	Krögarvägen 4		
Söndag	12-maj	10:00-15:00	Storvretsvägen 27		
Måndag	13-maj				
Tisdag	14-maj	09:30-12:30	Kommunhuset	14:30-18:00	Hornbach
Onsdag	15-maj	12:00-16:00	Bryggan Norra		
Torsdag	16-maj	10:00-14:00	Tumba gymnasium	15:30-18:00	Hornbach
Fredag	17-maj	10:00-13:00	Storvretsbadet	14:30-18:00	Hornbach
Lördag	18-maj	10:00-15:00	Hallunda Folkets hus		
Söndag	19-maj	10:00-15:00	Hornbach		
Måndag	20-maj				
Tisdag	21-maj	9:30-13:30	Kommunhuset	15:00-18:00	Fittjabadet
Onsdag	22-maj	10:00-12:00	Strandängsgården	13:30-20:00	Tumba Äldreboende
Torsdag	23-maj	10:00-14:00	Hornbach	16:00-20:00	Rådmansbacken 25
Fredag	24-maj	10:00-14:00	Sankt Botvids gymnasium	16:00-20:00	Storvretsvägen 27
Lördag	25-maj	10:00-15:00	Hallunda Folkets hus		
Söndag	26-maj	VALDAG			

2019-02-25

§14

Anordnande av förtidsröstning i samband med omval till kommunfullmäktige i Falu kommun 2019

Beslut

1. Botkyrka kommun ska i samband med omvalet till kommunfullmäktige i Falu kommun 2019 anordna förtidsröstning.
2. Röstningslokal för förtidsröstningen ska anordnas i kommunalhuset, Munkhättevägen 45.
3. Förtidsröstning ska anordnas följande tider:

Datum	Tider
Torsdag 28 mars	kl. 11.00-12.00
Fredag 29 mars	kl. 11.00-12.00
Lördag 30 mars	-
Söndag 31 mars	-
Måndag 1 april	kl. 11.00-12.00
Tisdag 2 april	kl. 11.00-12.00
Onsdag 3 april	kl. 11.00-12.00
Torsdag 4 april	kl. 11.00-12.00
Fredag 5 april	kl. 11.00-12.00
Lördag 6 april	-
Söndag 7 april	-

4. Följande personer förordnas som röstmottagare under förtidsröstningsperioden. Förordnanden sker under förutsättning att den som tjänstgör som röstmottagare fått erforderlig utbildning i enlighet med vallagen 3 kap 5 §: Agnetha Olofsson, Yamina Wallin, Olivia Linderöth, Corinne Johnson, Brittis Lannerfors, Jesper Dahl, Jakob Etaat.
5. Valnämnden antar förvaltningens förslag till placeringsordning för valsedlar vid omvalet till kommunfullmäktige i Falu kommun som innebär att partivalsedlar och namnvalsedlar läggs i separata valsedelställ och i bokstavsordning efter partinamn.

2019-02-25

Ärendet

Bakgrund

Söndagen den 7 april 2019 kommer omval att äga rum till kommunfullmäktige i Falu kommun. Länsstyrelsens beslut att fastställa valresultatet till Falu kommunfullmäktige 2018 har överklagats och Valprövningsnämnden har funnit att Falu kommuns röstsammanräkning har avvikit från föreskriven ordning. Valprövningsnämndens slutsats är att felet kan ha inverkat på valutgången, dvs. att valresultatet eventuellt skulle blivit ett annat om felet inte begåtts. Felet går inte att rätta genom ny sammanräkning eller någon annan mindre ingripande åtgärd. Därför har Valprövningsnämnden beslutat att det ska hållas omval till Falu kommunfullmäktige söndagen den 7 april.

Av 4 kap 23 § vallagen framgår att det vid omval ska finnas minst en röstningslokal öppen i varje kommun för att ge väljare goda möjligheter att rösta i hela Sverige. Varje kommun ska senast 32 dagar före valdagen meddela den centrala valmyndigheten var och när röstning inom kommunen kan ske. Botkyrka är alltså ålagd att tillhandahålla en röstningslokal under omvalet till kommunfullmäktige i Falu kommun.

Förtidsröstningslokal och tider för förtidsröstning

Förvaltningen föreslår att förtidsröstningen i Botkyrka kommun ska äga rum i kommunalhuset, Munkhättevägen 45. Denna lokal är lättillgänglig för såväl allmänhet som organisation. Förvaltningen föreslår att röstning ska äga rum varje vardag kl. 11.00-12.00 under förtidsröstningsperioden. För att säkerställa att alla förtidsröster hinner nå Falu kommun i tid har Valmyndigheten rekommenderat Sveriges kommuner att inte anordna förtidsröstning under valhelgen.

Röstmottagare

Valnämnden har att förordna röstmottagare vid omvalet till Falu kommunfullmäktige. Totalt föreslås 7 personer förordnas som röstningsmottagare under förtidsröstningsperioden. Dessa personer ingår idag i kommunens valkansli och besitter goda kunskaper om valprocessen. Förordnandena sker dock under förutsättning att samtliga personer genomgått den utbildning som i enlighet med vallagen 3 kap § 5 behövs för uppdraget.

Placering av valsedlar

I samband med allmänna val och folkomröstningar är det valnämnden som beslutar om hur valsedlarna ska placeras i kommunens val- och röstningslokaler. Valsedlar ska presenteras på ett likvärdigt, ordnat och överskådligt sätt. Det finns tre olika typer av valsedlar: 1) partivalsedlar, 2) blanka valsedlar och 3)

2019-02-25

namnvalsedlar (se bilaga 1). I föreliggande val är kommunen ansvarig för att tillhandahålla blanka valsedlar och partivalsedlar för de partier som vid något av de två senaste valen fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet samt partivalsedlar för de partier som är representerade i kommunfullmäktige i Falu kommun. Detta innebär att Botkyrka kommun är ansvarig för att tillhandahålla partivalsedlar för följande partier i samband med omvalet till fullmäktige i Falu kommun:

- Arbetarepartiet-socialdemokraterna
- Centerpartiet
- Falupartiet
- Feministiskt Initiativ
- Kristdemokraterna
- Liberalerna
- Miljöpartiet de gröna
- Moderaterna
- Sverigedemokraterna
- Vänsterpartiet

Namnvalsedlar med uppgifter om partiernas kandidater och partivalsedlar från övriga partier ansvarar partierna själva för att beställa och leverera till kommunen. Ett parti som levererat namnvalsedlar eller partivalsedlar till kommunen har rätt att få dessa utlagda. För att skapa en likvärdig hantering av valsedlarna föreslår förvaltningen att samtliga valsedlar placeras i bokstavsordning efter partinamn. Valsedlar från övriga partier sorteras in i de befintliga serierna vilket innebär att den initiala ordningen kan komma att brytas och ytterligare sedelställ kan komma att behöva användas.

Partivalsedlar och namnvalsedlar placeras i olika ställ. De valsedelställ som kommer att användas har 36 fack fördelat på 12 rader och 3 kolumner (se bilaga 2). Valnämnden har 2017-09-11, § 10 tagit beslut om att röstmottagarna ska ha det totala ansvaret för partivalsedlarnas och namnvalsedlarnas utplacering i valsedelsställ, för ordningen i ställen under förtidsröstningen och valdagen samt för att, om behovet uppstår, kontakta de partier vilkas valsedlar håller på att ta slut. Genom detta beslut har valnämnden skapat förutsättningar för en god ordning i valsedelställen.

Bilagor

- 1. Typer av valsedlar*
- 2. Förslag till placeringsordning för valsedlar vid omval till Falu kommunfullmäktige 2019*

2019-02-18

Dnr Valn/2019:8

Referens
Jakob EtaatMottagare
Valnämnden**Anordnande av förtidsröstning i samband med omval till kommunfullmäktige i Falu kommun 2019****Förslag till beslut**

Valnämnden beslutar

1. Botkyrka kommun ska i samband med omvalet till kommunfullmäktige i Falu kommun 2019 anordna förtidsröstning.
2. Röstningslokal för förtidsröstningen ska anordnas i kommunalhuset, Munkhättevägen 45.
3. Förtidsröstning ska anordnas följande tider:

Datum	Tider
Torsdag 28 mars	kl. 11.00-12.00
Fredag 29 mars	kl. 11.00-12.00
Lördag 30 mars	-
Söndag 31 mars	-
Måndag 1 april	kl. 11.00-12.00
Tisdag 2 april	kl. 11.00-12.00
Onsdag 3 april	kl. 11.00-12.00
Torsdag 4 april	kl. 11.00-12.00
Fredag 5 april	kl. 11.00-12.00
Lördag 6 april	-
Söndag 7 april	-

4. Följande personer förordnas som röstmottagare under förtidsröstningsperioden. Förordnanden sker under förutsättning att den som tjänstgör som röstmottagare fått erforderlig utbildning i enlighet med vallagen 3 kap 5 §: Agnetha Olofsson, Yamina Wallin, Olivia Linderöth, Corinne Johnson, Brittis Lannerfors, Jesper Dahl, Jakob Etaat.
5. Valnämnden antar förvaltningens förslag till placeringsordning för valsedlar vid omvalet till kommunfullmäktige i Falu kommun som innebär

Kommunledningsförvaltningen

Post Botkyrka kommun, 147 85 TUMBA · Besök Munkhättevägen 45, Tumba · Kontaktcenter 08-530 610 00

Direkt 08 530 610 00 / Sms 073-421 87 26 · E-post jakob.etaat@botkyrka.se

Org.nr 212000-2882 · Bankgiro 624-1061 · Fax 08-530 616 66 · Webb www.botkyrka.se

2019-02-18

Dnr Valn/2019:8

att partivalsedlar och namnvalsedlar läggs i separata valsedelställ och i bokstavsordning efter partinamn.

Ärendet

Bakgrund

Söndagen den 7 april 2019 kommer omval att äga rum till kommunfullmäktige i Falu kommun. Länsstyrelsens beslut att fastställa valresultatet till Falu kommunfullmäktige 2018 har överklagats och Valprövningsnämnden har funnit att Falu kommuns röstsammanräkning har avvikit från föreskriven ordning. Valprövningsnämndens slutsats är att felet kan ha inverkat på valutgången, dvs. att valresultatet eventuellt skulle blivit ett annat om felet inte begåtts. Felet går inte att rätta genom ny sammanräkning eller någon annan mindre ingripande åtgärd. Därför har Valprövningsnämnden beslutat att det ska hållas omval till Falu kommunfullmäktige söndagen den 7 april.

Av 4 kap 23 § vallagen framgår att det vid omval ska finnas minst en röstningslokal öppen i varje kommun för att ge väljare goda möjligheter att rösta i hela Sverige. Varje kommun ska senast 32 dagar före valdagen meddela den centrala valmyndigheten var och när röstning inom kommunen kan ske. Botkyrka är alltså ålagd att tillhandahålla en röstningslokal under omvalet till kommunfullmäktige i Falu kommun.

Förtidsröstningslokal och tider för förtidsröstning

Förvaltningen föreslår att förtidsröstningen i Botkyrka kommun ska äga rum i kommunalhuset, Munkhättevägen 45. Denna lokal är lättillgänglig för såväl allmänhet som organisation. Förvaltningen föreslår att röstning ska äga rum varje vardag kl. 11.00-12.00 under förtidsröstningsperioden. För att säkerställa att alla förtidsröster hinner nå Falu kommun i tid har Valmyndigheten rekommenderat Sveriges kommuner att inte anordna förtidsröstning under valhelgen.

Röstmottagare

Valnämnden har att förordna röstmottagare vid omvalet till Falu kommunfullmäktige. Totalt föreslås 7 personer förordnas som röstningsmottagare under förtidsröstningsperioden. Dessa personer ingår idag i kommunens valkansli och besitter goda kunskaper om valprocessen. Förordnandena sker

2019-02-18

Dnr Valn/2019:8

dock under förutsättning att samtliga personer genomgått den utbildning som i enlighet med vallagen 3 kap § 5 behövs för uppdraget.

Placering av valsedlar

I samband med allmänna val och folkomröstningar är det valnämnden som beslutar om hur valsedlarna ska placeras i kommunens val- och röstningslokaler. Valsedlar ska presenteras på ett likvärdigt, ordnat och överskådligt sätt. Det finns tre olika typer av valsedlar: 1) partivalsedlar, 2) blanka valsedlar och 3) namnvalsedlar (se bilaga 1). I föreliggande val är kommunen ansvarig för att tillhandahålla blanka valsedlar och partivalsedlar för de partier som vid något av de två senaste valen fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet samt partivalsedlar för de partier som är representerade i kommunfullmäktige i Falu kommun. Detta innebär att Botkyrka kommun är ansvarig för att tillhandahålla partivalsedlar för följande partier i samband med omvalet till fullmäktige i Falu kommun:

- Arbetarepartiet-socialdemokraterna
- Centerpartiet
- Falupartiet
- Feministiskt Initiativ
- Kristdemokraterna
- Liberalerna
- Miljöpartiet de gröna
- Moderaterna
- Sverigedemokraterna
- Vänsterpartiet

Namnvalsedlar med uppgifter om partiernas kandidater och partivalsedlar från övriga partier ansvarar partierna själva för att beställa och leverera till kommunen. Ett parti som levererat namnvalsedlar eller partivalsedlar till kommunen har rätt att få dessa utlagda. För att skapa en likvärdig hantering av valsedlarna föreslår förvaltningen att samtliga valsedlar placeras i bokstavsordning efter partinamn. Valsedlar från övriga partier sorteras in i de befintliga serierna vilket innebär att den initiala ordningen kan komma att brytas och ytterligare sedelställ kan komma att behöva användas.

Partivalsedlar och namnvalsedlar placeras i olika ställ. De valsedelställ som kommer att användas har 36 fack fördelat på 12 rader och 3 kolumner (se bilaga 2). Valnämnden har 2017-09-11, § 10 tagit beslut om att röstmottagarna

2019-02-18

Dnr Valn/2019:8

ska ha det totala ansvaret för partivalsedlarnas och namnvalsedlarnas utplacering i valsedelsställen, för ordningen i ställen under förtidsröstningen och valdagen samt för att, om behovet uppstår, kontakta de partier vilkas valsedlar håller på att ta slut. Genom detta beslut har valnämnden skapat förutsättningar för en god ordning i valsedelställen.

Jakob Etaat
Kanslidirektör

Bilagor

- 1. Typer av valsedlar*
- 2. Förslag till placeringsordning för valsedlar vid omval till Falu kommunfullmäktige 2019*

2019-02-18

Dnr Valn/2019:8

Typer av valsedlar

Partivalsedlar där endast partiets beteckning finns tryckt:

Blanka valsedlar, helt utan partibeteckning, där väljare kan skriva partibeteckning.

Namnvalsedlar där partibeteckning och kandidaternas namn finns tryckta:

2019-02-18

Dnr Valn/2019:8

Förslag till placeringsordning för valsedlar vid omval till Falu kommunfullmäktige 2019

Blank valsedel för val till kommunfullmäktige	Blank valsedel för val till kommunfullmäktige	Blank valsedel för val till kommunfullmäktige
Arbetarpartiet Socialdemokraterna	Arbetarpartiet Socialdemokraterna	Arbetarpartiet Socialdemokraterna
Centerpartiet	Centerpartiet	Centerpartiet
Falupartiet	Falupartiet	Falupartiet
Feministiskt Initiativ	Feministiskt Initiativ	Feministiskt Initiativ
Kristdemokraterna	Kristdemokraterna	Kristdemokraterna
Liberalerna	Liberalerna	Liberalerna
Miljöpartiet	Miljöpartiet	Miljöpartiet
Moderaterna	Moderaterna	Moderaterna
Sverigedemokraterna	Sverigedemokraterna	Sverigedemokraterna
Vänsterpartiet	Vänsterpartiet	Vänsterpartiet

Valsedlar placeras i bokstavsordning. Bokstavsordning gäller för såväl partivalsedlar som namnvalsedlar. Partivalsedlar respektive namnvalsedlar placeras i olika valsedelsställ. Eventuella övriga partiets valsedlar läggs i bokstavsordning i samma serie. Därmed kan ovanstående ordning brytas och ytterligare sedelställ behöva användas.

2019-02-25

§ 15

Anmälningssärenden

Följande ärenden anmäls till valnämnden:

Bilaga till Riksrevisionens nyhetsbrev 2019 4V - 'Beslut om att inleda granskning av valförfarandet.'

Brev till partierna 2019.

Utvärdering av valet 2018. Valn/2018:20.

Valprövningsnämndens beslut kring 'Överklagande av Valmyndighetens beslut att fastställa utgången av valet till riksdagen – valkrets Stockholms län.'

Beslut om att inleda granskning av valförfarandet

Beslut

Riksrevisionen beslutar att inleda en granskning av valförfarandet. Beslutet innebär att ett granskningsupplägg ska tas fram.

För denna granskning behöver Riksrevisionen vissa uppgifter. Riksrevisionen kan därför komma att hämta in uppgifter om arbetet med att genomföra val från Valmyndigheten och från länsstyrelser med stöd av 13 kap. 7 § andra stycket regeringsformen.

Bakgrund

Riksrevisionen har som en central uppgift att granska effektiviteten i statlig verksamhet, statliga insatser och statliga åtaganden.

En granskning inleds med att Riksrevisionen tar fram ett granskningsupplägg som syftar till att precisera frågeställningar och metod för att besvara dessa. När ett granskningsupplägg tagits fram beslutar Riksrevisionen om huruvida en granskningsrapport ska tas fram. Slutligen överlämnas granskningsrapporten till riksdagen.

Inledningsvis får berörda statliga aktörer information om granskningen, dess inriktning och vilken typ av datainsamling som kommer att ske.

Enligt 13 kap. 7 § andra stycket regeringsformen ska statliga myndigheter på begäran lämna Riksrevisionen den hjälp och de uppgifter och upplysningar som Riksrevisionen behöver för granskningen.

Kontaktperson för granskningen är projektledaren Peter Johansson.

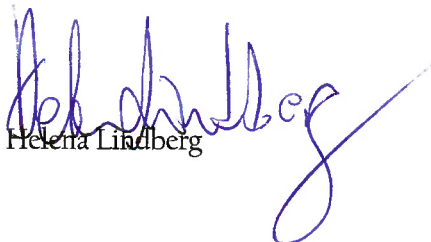
Skäl till beslutet

I valförfarandet omsätts principerna om fria, hemliga och direkta val i praktiken. Det är därför motiverat att Riksrevisionen granskar om valförfarandet fungerar som avsett.

DNR: 3.1.1-2019-0127

DATUM: 2019-01-24

Riksrevisor Helena Lindberg har beslutat i detta ärende. Revisionsledare Peter Johansson har varit föredragande. Enhetschef Håkan Jönsson och revisor Hanna Brohmé har medverkat i den slutliga handläggningen.

Helena Lindberg

Peter Johansson

För kännedom

Avdelningschef för effektivitetsrevision

Enhetschef för respektive granskning

Registrator

Rätts jurister

KOM

HR

Ekonomi

EFF-gemensamt

2019-02-11

Referens

Agnetha Olofsson

Mottagare

Kontaktpersoner för
samtliga partier i kommunfullmäktige

Information inför Europaparlamentsvalet 2019

Botkyrka kommuns valnämnd vill med denna skrivelse ge de politiska partierna allmän praktisk information inför det kommande valet i maj. Underlaget är avsett att spridas inom respektive parti så att berörda blir informerade.

Valdistrikt och vallokaler på valdagen

Botkyrka kommun består från och med valet 2018 av en valkrets och 49 valdistrikt. På webbkartan på botkyrka.se, kan man ta del av info om hur distrikten är indelade. Under våren kommer det även finnas information om var alla vallokaler under valdagen är placerade.

Vallokalerna för de 49 valdistrikten ligger i 35 unika byggnader. Se bifogad lista på lokaler för mer information. Inga förändringar sker vad gäller lokaler i jämförelse med riksdagsvalet 2018.

Förtidsröstning

De fasta förtidsröstningslokalerna är medborgarkontoren i varje kommundel samt Mötesplats Grödinge i Vårsta. Öppettiderna är i stort sett oförändrade i jämförelse med 2018.

Lokalernas öppettider är:

Vardagar kl. 10.00-18.00

Lördag och söndag kl. 10.00-15.00

Utökade öppettider onsdag-fredag under valveckan kl. 10.00-20.00

Under valdagen kl. 08.00-21.00, enbart Tumba och Hallunda medborgarkontor.

Valnämnden kommer även tillhandahålla mobila enheter som under förtidsröstningsperioden besöker 19 förtidsröstningslokaler samt 9 institutioner. Schemat för mobila förtidsröstningslokaler kommer finnas tillgängligt på kommunens hemsida och på medborgarkontoren innan förtidsröstningen börjar.

Valnämnden vill påminna om att ångerröstning endast är möjlig att göra på valdagen i sin ordinarie vallokal. Det går alltså inte att ångerrösta genom att förtidsrösta flera gånger. Valsystemet är utformat på ett sådant sätt att fler än en förtidsröst från samma väljare resulterar i att samtliga dessa röster underkänns.

Röstmottagare

Alla röstmottagare genomgår en obligatorisk utbildning innan man får tjänstgöra. Ordförande och vice ordförande kommer få en specifik utbildning. Enligt Valnämndens beslut kan man inte ställa upp som röstmottagare/vice ordförande/ordförande om man står på valbar lista i Botkyrka kommun.

Budrösta

I likhet med tidigare år går det att budrösta. Väljaren sammanställer då sin röst med ett specifikt material som man kan hämta på bland annat medborgarkontoren. Man sammanställer sin röst själv men själva transporten av rösten till röstnings- eller vallokal sker av en nära anhörig eller vårdgivare som har med bådas legitimation.

På förekommen anledning vill vi påminna om vikten av att fylla i budröstningskuvertet rätt i samband med budröstning. Felaktigt ifyllt budröstningskuvert medför att budröstningsprocessen behöver göras om och det felaktigt ifyllda kuvertet inte lämnas tillbaka.

Material för budröstning kommer finnas tillgängligt på medborgarkontoren och Mötesplats Grödinge i Vårsta.

Är man sjuk eller har en funktionsnedsättning och *inte har någon som kan agera bud* kan man ringa valkansliet som ordnar med ambulerande röstning. Två röstmottagare kommer då åka hem till väljaren med material för röstning och transporterar rösten till röstningslokal. Rösten registreras som en förtidsröst. Beställning av ambulerande röstning behöver ske med framförhållning från väljaren.

Röstkort

Den 8 maj bör alla röstberättigade som är bosatta i Sverige ha fått sitt röstkort. I förtidsröstningen blir processen smidigare för alla om väljaren har med sig sitt röstkort. Botkyrka kommun erbjuder dock utskrift av dubblettröstkort i förtidsröstningslokalen om man saknar sitt röstkort. Observera däremot att om man förtidsröstar i andra kommuner kan rutinerna skilja sig åt.

Frizoner vid förtidsröstnings- och vallokaler

Botkyrka kommun har, i likhet med tidigare val, beslutat om en frizon för partipolitisk propaganda på 15 meter från förtidsröstningslokaler och vallokaler samt på staket eller inhägnad runt t.ex. skolgårdar. Detta gäller också entrén till ICA Maxi. Det betyder att ingen valpropaganda får förekomma inom den radien från byggnaden. Propaganda eller argumentation som förekommer inom detta område kommer tas bort av röstmottagare i samråd med valkansliet. Naturligtvis är dock traditionell utdelning av valsedlar tillåten vid ingången till en vallokal.

Namnvalsedlar och partivalsedlar

Valnämnden har även för valet 2019 åtagit sig att distribuera inte bara namnvalsedlar, utan även partivalsedlar till förtidsröstnings- och vallokaler.

Valsedlarna beställs via Valmyndigheten och detta kan göras fram till den 28 februari med garanti om att valsedlar levereras minst 45 dagar innan valdagen. Valkansliet i Botkyrka kommun uppmanar partierna att göra denna beställning för att valkansliet skall kunna hantera ompaketering och distribution. Tryckeriet trycker och skickar ut beställningar vartefter varpå det är större chans att få sina valsedlar tidigt desto tidigare de beställs.

Inlämning av valsedlar:

Valsedlarna ska lämnas in av partierna i förväg till kommunens valkansli. Partiernas partivalsedlar måste lämnas in senast 8 april för att de ska kunna distribueras redan under förtidsröstningen. Leveransen sker till valnämndens förråd i Tumba *måndagar 13.00-15.00 och onsdagar 9.00-12.00. Övrig tid efter överenskommelse.*

Har inte partiet lämnat in valsedlar senast 8 april, ombesörjer partierna utlämning direkt till förtidsröstningslokaler och vallokaler.

Röstmottagarna har totalansvaret för valsedelställen och ansvarar för att placera ut och fylla på partivalsedlar såväl som namnvalsedlar i valsedelsställen. Om det verkar som om valsedlarna för något av partierna kan ta slut kontaktar Valkansliet det aktuella partiet via den kontaktperson partiet utsett.

Nyheter

Den 21 november 2018 antog riksdagen föreslaget om förstärkt valhemlighet. Detta kommer i praktiken betyda fler avskärmningar och eventuellt längre köer för att begränsa antalet personer i lokalen då platsen där valsedlar läggs ut ska vara avskärmd från insyn från andra väljare.

Det är numera också möjligt för väljare att personrösta på en kandidat för ett parti som har registrerat sin partibeteckning och anmält samtliga kandidater. Detta görs genom att skriva till namnet på en partimarkerad eller blank valsedel, under förutsättning att kandidaten är anmäld för partiet. Om väljaren skriver till flera kandidater på en sådan valsedel, ska väljaren anses ha lämnat en personröst för den första av kandidaterna som är anmäld av partiet.

Om ett parti går fram med fler än en valsedel och det i ett enskilt fall inte går att avgöra vilken av partiets listor en tillskriven kandidat ska anses tillhöra vid sammanräkningen av röster, ska frågan avgöras genom lottning.

Läs mer

För att läsa mer om valprocessen, hur man kan rösta och vilken hjälp som finns rekommenderas Valmyndighetens hemsida: www.val.se samt specifikt för partierna på <https://www.val.se/for-partier/infor-europaparlamentsvalet-2019/viktiga-datum.html> Information specifikt för Botkyrka kommun hittar man även på kommunens hemsida: www.botkyrka.se/val

Övriga frågor

Uppdatera oss gärna med kontaktperson till partiet (namn och telefonnummer).

För övriga frågor hänvisas till valnämndens kansli:

Gruppnummer 08 530 610 50

E-post: val2018-2019@botkyrka.se

Agnetha Olofsson, valsamordnare

Yamina Wallin, valhandläggare

Olivia Linderöth, valhandläggare

Corinne Johnson, kommunsekreterare

Brittis Lannerfors, kommunregistrator/ systemförvaltare

Jakob Etaat, kanslidirektör

Lars-Göran Liljedahl (S)
Ordförande valnämnden

Camilla Jägemalm (TUP)
Vice ordförande valnämnden

DET HÄR ÄR BOTKYRKA

Utvärdering av valet 2018

riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige

Innehållsförteckning

Inledning	3
Bemanning – tjänstemannastöd	3
Valkansliet och övrig bemanning	3
Bemanning – röstmottagare	4
Rekrytering och bemanning – förtidsröstning	4
Rekrytering och bemanning – valdagen.....	4
Utbildning av röstmottagare	5
Material och lokaler	6
Valmaterial	6
Valkansliets lokaler.....	6
Vallokalerna.....	6
Post Nord – materialtransport till och från vallokalerna	7
Förtidsröstningen	7
Stationära förtidsröstningslokaler.....	7
Mobila enheterna.....	7
Institutionsröstningen	8
Post Nord – hantering och leverans av förtidsröster	8
Valhelgen och onsdagsräkningen	8
Lördagen, dagen innan valet	8
Valdagen	9
Valnatten – inrapportering till nämnden	9
Onsdagsräkningen	10
Samordning och stöd	10
Säkerhet.....	10
Kommunikation och information	10
Kontakten med partierna	11
IT-stöd.....	11
Processkartläggning.....	11
Utvärderingsenkät till röstmottagarna.....	12
Höjt valdeltagande, hur gick det?	12

Utvärdering av valet 2018 - Medskick till kommande val

Inledning

Efter varje val genomför Botkyrka kommun en utvärdering för att följa upp valprocessen. Genom utvärderingen får kommunen möjlighet att summera arbetet och dra lärdomar inför kommande val. Föreliggande underlag är en utvärdering som valkansliet har genomfört av valet till riksdag, kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige 2018. Utvärderingen grundar sig i valkansliets egna observationer av valprocessen, synpunkter som inkommit från kommunens valnämnd samt från den uppföljningsenkät som skickats ut till samtliga röstmottagare i kommunen.

Bemanning – tjänstemannastöd

Valkansliet och övrig bemanning

Valkansliets utgörs av en grupp tjänstemän vars uppgift är att stödja valnämnden i dess arbete. Valkansliet ingår organisatoriskt inom Demokrati- och kansliavdelningen inom kommunledningsförvaltningen.

Inför allmänna valet 2018 bemannades valkansliet med två heltidstjänster (100 %) från och med 1 januari 2018 och två deltidstjänster (50 %), den ena från och med 1 januari 2018 och den andra från och med 1 maj 2018. Dessa fyra tjänster utgjordes av en valsamordnare och tre valhandläggare. Utöver dessa personer ingick även kommunens kanslichef och en kommunsekreterare, tillika valnämndens sekreterare, i valkansliet. Övrig personal på Demokrati- och kansliavdelning fanns även att tillgå för enskilda insatser, som att ta emot och packa material.

Valkansliet hade förvaltningens kommunikator till hjälp under del av året. Under juni till september förstärktes kommunikatorfunktionen med ytterligare en person. Valkansliet tog under våren/sommaren även hjälp av daglig verksamhet LSS i arbetet med buntning av valsedlar. Under valdagen anlätades även en av förtidsröstningsmottagarna att distribuera material.

Bemanningen fungerade till stor del bra. De två funktioner som tjänstgjorde som valhandläggare på 50 % upplevde rollerna som något splittrade. Det var till en början svårt att komma in i arbetet och få en helhetsbild av processen. Arbetet fungerade trots detta bra, mycket tack vare en engagerad grupp som bistod varandra.

Inför kommande val:

- Med tanke på arbetets karaktär med en tydlig arbetstopp under förtidsröstningsperioden och valdagen bör man överväga en viss personalförstärkning under dessa tider.

- Bemanningen under valdagen bör ses över för att säkerställa mer vilotid.
- Daglig verksamhet LSS bör även kontaktas för stöd under kommande val. De gjorde ett bra arbete och uppskattade arbetsuppgifterna.
- Inför kommande val bör man undersöka möjligheten till ytterligare telefonistöd, t ex att Medborgarcenter tar fler samtal eller att en särskild funktion inrättas inom valkansliet som kan avlasta under perioder.
- Inför kommande val bör man undersöka möjlighet till ytterligare stöd med transport under förtidsröstningsperioden och valdagen.

Bemanning – röstmottagare

Rekrytering och bemanning – förtidsröstning

Inför valet 2018 utökades bemanningen i förtidsröstningslokalerna för att säkerställa att det alltid skulle vara minst tre personer i röstningslokalen då röstmottagarna t.ex. var på lunch (bl.a. med anledning av vallagens nya krav på bemanning). Schemaläggningen och rekryteringsprocessen var mycket tidskrävande med flera avhopp och många som hade tydliga önskemål om vilka tider och platser de ville arbeta på.

Inför kommande val:

- Ett schemalägningsprogram bör med fördel införskaffas.
- Fler reserver/röstmottagare med flexibla arbetsscheman bör förordnas.
- Man bör undersöka möjligheten att ta stöd av ett bemanningsföretag för att lösa vissa bemanningsfrågor.

Rekrytering och bemanning – valdagen

Inför 2018 gjordes en rekryteringsfilm som spreds i sociala medier i syfte att rekrytera röstmottagare. Filmen gav bra respons och många visningar. Valkansliet gick även ut med en förfrågan till de som tjänstgjort som röstmottagare 2014. Satsningarna resulterade i många intresseanmälningar under våren.

Under försommaren efter utskick om placeringar och utbildningar, kom en del avhopp in. Dels på grund av att kommunen återigen informerade om att man inte fick stå på valbar lista som röstmottagare. Vissa röstmottagare hade även fått uppdrag i andra kommuner. Totalt behövdes ca 100 reserver tas in. Detta resulterade i att valnämnden under sommaren även behövde ta ett kompletterande beslut om tillsättning av ytterligare röstmottagare. Avhoppet fortsatte ända in på valdagen och efter att de sista avhoppet inkommit på valdagen fanns inga reserver kvar.

Det är i regel alltid en utmaning att hitta nya ordföranden och vice ordföranden. Dessutom är det svårt att få en bra blandning av erfarenhet, ålder och kön i de olika distrikten. Detta gällde även vid 2018 års val.

Inför kommande val:

- Ytterligare tydliggöranden bör göras av vad uppdraget innebär och vilka krav det ställer.
- Intresseanmälan bör eventuellt kompletteras med något ytterligare kvalificeringskrav eller information som man får uppge för att visa att man är lämplig för uppdraget.
- Fler reserver bör tillsättas för att säkerställa att det finns tillräcklig bemanning på valdagen.

Utbildning av röstmottagare

Utbildningen för röstmottagare vid förtidsröstningen gjordes vid tre tillfällen under maj-juni. Ett uppsamlingstillfälle hölls i augusti. Utbildningen varade i två timmar och efter det skrevs de anställningsavtal som behövdes för uppdraget. Utbildningarna hölls av valkansliets personal.

Utbildningen för röstmottagarna för valdagen hölls under augusti och september. Utbildningen varade i två timmar för samtliga deltagare. Utbildningen avslutades med en särskild genomgång för ordförandena och vice ordförandena i ca 30 minuter. Utbildningen innehöll både information och visa praktiska moment med demonstration av olika processer i vallokalen. Valnämndens ledamöter och ersättare deltog också vid något av utbildningstillfällena. Utbildningarna hölls av valkansliets personal.

Av de röstmottagare som svarat på utvärderingsblanketten (ca.50 %) svarade 83 % att de ansåg att utbildningen gav tillräckligt med information. Önskemål har dock framförts om fler praktiska inslag i utbildningen. Det kan även vara lämpligt med tydligare direktiv, inte minst till ordförande och vice ordförande, kring roll, ansvar och rutiner vid räkning och rapportering.

Inför kommande val:

- Man bör överväga att införa någon form av test efter utbildningen för att säkerställa att alla förstått och lärt sig rutinerna (Valmyndigheten har t ex ett test).
- Man bör överväga om det går att specialanpassa utbildningen för olika grupper, t ex de som tjänstgjort som röstmottagare tidigare och de som är nya.
- Eventuellt kan man ha separata utbildningar för ordförande och vice ordförande.
- I utbildningen bör man fokusera mer på det som är nytt i relation till tidigare val.
- Man bör ytterligare trycka på vikten av att vara noga och strukturerad i arbetet, samt vilket ansvar som ligger i rollen som röstmottagare.

Material och lokaler

Valmaterial

Inför förtidsröstningen och valdagen lades det ihop mappar med lathundar och andra instruktioner. Dessa användes och uppskattades av röstmottagarna.

Det kom in en del synpunkter kring valsedelställen, där man dels önskade mer insynsskydd för att skydda valhemligheten men också att de görs av stadigare material. Nya valbås köptes in. De mottogs positivt och var lättare att möblera med i trånga och öppna utrymmen, t.ex. medborgarkontoren under förtidsröstningen.

Inför kommande val:

- Undersök möjligheten att införskaffa insynsskydd till valsedelställen (särskilt om dessa krav införs i vallagen).

Valkansliets lokaler

Under våren 2018 blev valkansliet tvungna att byta lokaler för förvaring av valmaterial. Valkansliet nuvarande lokal hyrs genom tekniska förvaltningen/ vård och omsorg genom löpande avtal. Eftersom lokalerna inte ligger i kommunhuset krävdes vissa transporter mellan lokalen och kommunhuset vilket var kostnads- och tidsdrivande.

Inför kommande val:

- Inför kommande val vore det att föredra om ett förråd fanns i kommunhuset där man kan ta emot material och leveranser. Det skulle underlätta logistik och planering.
- De nuvarande lokalerna är för övrigt ändamålsenliga och bör bibehållas.

Vallokaler

Kommunen använde till stor del samma vallokaler 2018 som 2014. Det var svårt att uppnå ett optimalt flöde i de lokaler som hade fler än ett distrikt och dessa lokaler kunde upplevas som röriga.

Inför valet 2018 genomfördes en tillgänglighetinventering och anpassning av samtliga vallokaler i kommunen. Tekniska förvaltningen var drivande i arbetet. Insatserna resulterade i en ökad tillgänglighet och att kommunen kunde sprida information om lokalernas tillgänglighet via en särskild tillgänglighetsdatabas.

Inför kommande val:

- Kommunen bör se över materialuppsättningen i de lokaler som har fler än ett distrikt. Ska man samsas om material eller få en uppsättning var?
- Köavskiljare skulle kunna användas för att skapa ordning i lokaler med fler än ett distrikt.
- Valkansliet kan bistå med ytterligare stöd till ordförandena i hur man kan planera vallokalen för att få ett bra flöde.

- Bibehåll arbetet med tillgänglighetsanpassning av vallokalerna.

Post Nord – materialtransport till och från vallokalerna

Transporterna av valmaterial sköttes av Post Nord. I år hade körschemat tidigare lagts med en timme för att garantera att transporterna skulle komma ut i tid då det 2014 blev förseningar. Tyvärr uppstod förseningar även detta år. Drygt hälften av distrikten blev drabbade av dessa. Återlämningen av materialet var även mycket bristfällig med ovarsam hantering av materialet, vilket även resulterade i skador på visst material.

Inför kommande val:

- För dialog med leverantören om vikten av att hantera materialet på ett korrekt sätt.
- Man bör ta in rullcontainrar eller burar för att kunna skicka ut och hämta in material på ett smidigare sätt.

Förtidsröstningen

Stationära förtidsröstningslokaler

Förtidsröstningen ägde liksom tidigare år rum på kommunens Medborgarkontor. På några kontor blev det ganska trångt, t.ex. i Fittja. I Tullinge innebar en ombyggnation vissa problem. Inget kök eller utrymme för röstmottagarna att ställa undan sina kläder eller väskor fanns och lokalen upplevdes som ofärdig när den togs i bruk.

Valkansliet hade hyrt in kassaskåp då förtidsrösterna behöver förvaras på ett säkert sätt enligt nya regler i vallagen. Detta fungerade mycket bra.

Inför kommande val:

- Arbeta vidare med att underlätta möblering i trånga lokaler.
- Bibehåll användandet av kassaskåp för förvaring av material.

Mobila enheterna

I valet 2018 hade kommunen utökat antalet mobila enheter från två till tre. Sista veckan användes alla tre enheter. Det skapade förutsättningar att vara på flera platser samtidigt.

Röstningen med de mobila enheterna gick bra även om man kan konstatera att valdeltagandet varierade stort mellan de olika platser som besöktes.

Inför kommande val:

- Se över vilka platser mobila enheten ska åka till.

Institutionsröstningen

Även i år genomförde kommunen institutionsröstning på olika boenden. Det var mycket uppskattat av verksamheterna och de boende. Institutionsröstningen genomfördes under en söndag och bemannades av valkansliets personal, vilket tog tid i anspråk från annat.

Inför kommande val:

- Institutionsröstningen bör läggas in i det ordinarie schemat för mobila enheterna och bemannas av förtidsröstningsmottagare.
- Tidpunkten och datum för besök bör ytterligare anpassas efter de behov och scheman som de verksamheter som man besöker har.

Post Nord – hantering och leverans av förtidsröster

Till valet 2018 upphandlades Post Nord för att ta in, sortera samt köra ut förtidsrösterna. Hämtning och lämning på lokal nivå fungerade utan någon anmärkning och det var mycket lätt att kommunicera med de lokala brevbärarna.

Post Nords leverans under valdagen skedde dock senare än avtalad tid vilket innebar viss tidspress för vissa distrikt.

Inför kommande val:

- Kommunen bör tillsammans med leverantören säkerställa att förseningar inte sker och att man har en beredskapsplan om det skulle uppstå stora förseningar.

Valhelgen och onsdagsräkningen

Lördagen, dagen innan valet

Förutom att transportererna av valmaterial inte fungerade helt tillfredsställande, se ovan, uppstod även vissa problem med larm. Trygghet och säkerhet tillsammans med Securitas löste de problem som uppstod och såg till så att allt fungerade inför söndagen.

En extra väktarbil hade kunnat underlätta hanteringen under lördagen så att väktare snabbt kunde ha kommit på plats för att släppa in och slå av eventuella larm som gått igång.

Ordförandena fick instruktion om att sms:a valkansliet med info om eventuellt material som saknades, så att detta kunde sammanställas under eftermiddagen. När sammanställningen var klar ringde valkansliet runt till ordförandena och körde ut det material som saknades. Valnämndens ordförande och vice ordförande bistod även i detta.

Inför kommande val:

- Det är viktigt att aktuella kontaktuppgifter finns till alla röstmottagare och speciellt ordföranden och vice ordföranden så att man kan säkra upp att allt material finns på plats. Mobilnummer bör vara obligatorisk uppgift i intresseanmälan.
- Man bör skapa en telefongrupp i valdatasystemet så att det snabbt går att kommunicera med alla ordförandena samlat via sms.
- Man bör säkra upp så att det finns två bilar tillgängliga från Securitas under lördagen, för att snabbare kunna komma ut till lokaler där det uppstår problem.

Valdagen

De flesta distrikten ringde in sin närvaro innan lokalerna öppnade, men en handfull distrikt missade detta vilket gjorde att valkansliet fick ringa upp istället.

På morgonen uppstod vissa svårigheter kring bemanning. Vissa distrikt meddelade även att de saknade visst material. Materialet kunde kompletteras omgående tack vare valkansliets förordnade stödresurs. Personalbristen åtgärdades genom inkallande av reserver och omdisponering av röstmottagare mellan distrikten. Under valdagen mottogs ett stort antal samtal till valkansliet.

Personal från valkansliet och nämndens ledamöter åkte i fyra grupper under eftermiddagen ut till alla distrikt och förtidsröstningslokaler för inspektion och leverans av förtäring. En runda tog ca. tre timmar.

Inför kommande val:

- Se över hur telefonin ska hanteras. Det blir väldigt många samtal och svårt att hinna med.
- Se över behörigheter till valportalen. Fler ur personalen bör få tillgång till systemet så att man kan svara på frågor från allmänheten kring vilken vallokal man är skriven på.

Valnatten – inrapportering till nämnden

Distrikten kom in från kl. 23:41 till kl. 04:45 och rapporterade in sina resultat hos valnämnden. Den genomsnittliga tiden för avrapportering var 24 minuter. Tre distrikt höll på i en timme eller mer.

Valnämnden fick även möjlighet att utvärdera de distrikt som kom in för avrapportering. De distrikt som fick goda omdömen av nämnden hade i regel en avrapporteringstid på 10–25 minuter. De negativa omdömena av nämnden ökade vid längre avrapporteringstider än 30 minuter. Vid avrapporteringstider på en timme eller mer så krävs det åtgärd.

Väntetid i kommunhuset var i snitt 21 minuter. De längsta väntetiderna var uppemot en timme, och detta var för distrikt som kom in vid kl. 02 på natten, då det var en arbetstopp.

Inför kommande val:

- Man bör fortsätta med rutinen att nämnden får ge omdömen vid avrapportering. Det ger bra underlag för analys. Kanske kan man även fundera kring ytterligare aspekter som nämnden kan bedöma vid inlämning.
- Nämndens omdömen bör även ligga till grund vid kommande rekryteringar av röstmottagare och ordföranden till distrikten samt vid utformningen av kommande utbildningar.

Onsdagsräkningen

Bemanningen utgjordes av röstmottagare och representanter från valnämnden. Dessa satt i åtta blandade grupper om två i varje. Det var ca 2000 röster att räkna och räkningen höll på till ca. kl. 19.00 och sedan ytterligare en timme för att iordningsställa lokalerna, hantera röstkort och annat material.

Inför kommande val:

- Säkerställ tillräcklig bemanning så att räkningen kan avslutas under onsdagen.

Samordning och stöd

Säkerhet

Inför valet gjordes en risk- och sårbarhetsanalys med åtgärder. Arbetet bedrevs i samarbete med trygghet och säkerhet vilket var en stor fördel.

Funktionen TiB (tjänsteperson i beredskap) var till stor nytta under hela valhelgen, då valkansliet kunde vidarebefordra larm- och fastighetsproblem till detta nummer.

Under valdagen förekom inga säkerhetsincidenter kring vallokaler. Under valperioden har valkansliet fått kännedom om två fall av rasistiska trakasserier mot kommunens röstmottagare samt ett fall av olaga hot. Valkansliet har även fått rapport om trakasserier riktade mot kampanjande förtroendevalda.

Inför kommande val:

- Fortsätta samarbete med trygghet och säkerhet. TiB var en stor hjälp.
- Bibehåll rutinen med att göra en riskanalys i god tid innan valdagen.
- Komplettera utbildningen med information kring hantering av trakasserier. Uppmana röstmottagare att anmäla till valkansliet när sådant sker.

Kommunikation och information

Kommunikationsinsatser omfattade webb, kommunens egen sida i Kaskelot (valdatasystem), tryckt information samt kortfilmer. Kommunikationsinsatserna bedrevs i nära samarbete med

förvaltningens kommunikatörer samt med en av Demokrati- och kansliavdelningens demokratiutvecklare. Samarbetet bidrog positivt till att tydliggöra målgrupper och behov.

Kontaktvägarna in till valkansliet var primärt en inrättad funktions-epost, ett gruppnummer samt enskilda mobiltelefonnummer till tjänstepersonerna i gruppen. Tyvärr var det många som kontaktade valkansliet via de enskilda numren istället för via gruppnumret vilket resulterade i att vissa personer på valkansliet fick ta emot betydligt fler samtal än andra och även samtal under kvällar och helger då man inte var i tjänst. Genom att marknadsföra gruppnumret i större utsträckning kan man motverka detta inför kommande val.

Inför kommande val:

- Etablera samverkan och säkerställ kommunikationsresurser i god tid innan valåret börjar.
- Valkansliets gruppnummer kan med fördel marknadsföras ytterligare för att styra så att kommunikationen går till det numret och att samtal kan fördelas mer jämnt över hela gruppen och till de som är i tjänst.

Kontakten med partierna

Ett brev gick ut till alla kontaktpersoner för partierna i mitten av juni. Detta var något sent med tanke på att man i brevet bad att få in valsedlar från partierna senast 1 augusti. Kontakten med partierna inför valsedelinlämning fungerade dock överlag tillfredsställande och de flesta partier kontaktade valkansliet innan och bestämde tid för avlämning.

Inför kommande val:

- Skicka ut information till partierna tidigare så att de vet när de behöver beställa och leverera sina valsedlar.

IT-stöd

Samarbetet med IT-enheten har fungerat mycket bra. Tack vare god framförhållning och koordinering mellan valkansliet, ansvarig på IT och förvaltningsledare har såväl system som teknisk utrustning kunnat levereras och installeras på ett bra sätt.

Inför kommande val:

- Bibehåll tidig kontakt och samordning med IT-enheten.

Processkartläggning

Kartläggning av valprocessen genomfördes parallellt under året för att tydliggöra varje del i de administrativa processerna. En resursperson inom kommunledningsförvaltningen höll i workshops kring detta och bistod med dokumentation under första halvåret. Arbetet tog viss tid i anspråk men underlättar framtida arbete och kunskapsöverföring.

Inför kommande val:

- Bibehåll arbetet med att uppdatera och utveckla processkartorna för valet.

Utvärderingsenkät till röstmottagarna

Två veckor efter valet skickades en utvärderingsenkät ut till de som tjänstgjort under valdagen och under förtidsröstningen. Svarstid var ca. en vecka.

48,69 % besvarade enkäten för valdag och 52,63 % besvarade enkäten för förtidsröstningen. Enkäten skapades och skickades ut via mejl i verktyget InSurvey.

Inför kommande val:

- Bibehåll rutinen med att skicka ut en utvärderingsenkät till röstmottagarna. Möjligen kan svarstiden vara något längre.

Höjt valdeltagande, hur gick det?

Vid valet 2014 hade Botkyrka kommun ett sjunkande valdeltagande. Kommunfullmäktige satte därför tre olika mål om ett ökat valdeltagande inför valet 2018:

- Botkyrkabornas deltagande i valet till kommunfullmäktige 2018 ökar mer än riksgenomsnittet (%)
- Det genomsnittliga valdeltagandet i de tio valdistrikt med lägst valdeltagande vid valet 2014 ökar i valet 2018 (%)
- Valdeltagandet i gruppen endast röstberättigade till kommun- och landstingsval ökar i valet 2018 (%)

Vad gäller mål 1 så ökade valdeltagandet i kommunfullmäktigevalet i Botkyrka med 0,48 %. Den genomsnittliga ökningen i Sverige var dock på 1,28 % vilket gör att målet inte uppnåddes.

Vad gäller mål 2 så ökade valdeltagandet i de tio valdistrikt med lägst valdeltagande 2014 med 2,89 %. Det innebär att målet uppnåddes.

Mål 3 har ännu inte kunnat utvärderas. Utvärdering av det målområdet sker under hösten 2018.

Kommunen arbetade inför valet 2018 med flera olika insatser för att öka valdeltagandet. Från valnämndens/valkansliets sida genomfördes t ex ett flertal olika allmänna och specifika kommunikationsinsatser kring valet. Man utökade tiderna och datumen för förtidsröstning, inrättade fler platser för mobil förtidsröstning samt säkrade, likt tidigare val, möjligheten att skriva ut dubblettröstkort på alla förtidsröstningsplatser.

Inför kommande val:

- Bibehåll och utveckla insatserna för ökat valdeltagande genom informations spridning och goda förutsättningar för röstning.

Överklagande av Valmyndighetens beslut att fastställa utgången av valet till riksdagen – valkrets Stockholms län

Valmyndigheten fastställde i ett beslut den 16 september 2018 utgången av valet till riksdagen den 9 september 2018.

Redogörelse för överklagandena och länsstyrelsens, valnämndernas och Valmyndighetens yttranden

1. Avprickning i röstlängden

Inger Winberg (308-2018) har överklagat riksdagsvalet och anfört bl.a. följande. Hon röstade i vallokalen på Saltängens skola, valdistrikt Saltsjö-Duvnäs, Saltängen Ö. När hon skulle lämna sina tre röstkuvert och visade upp röstkort och giltig legitimation för valförrättarna fick hon beskedet att hon redan hade röstat. Det hade hon inte, ett misstag har skett. Hon yrkar att Valprovsnämnden granskar händelsen.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig över Inger Winbergs överklagande och därvid åberopat ett yttrande från Valnämnden i Nacka kommun som har anfört bl.a. följande.

Av protokollet som fördes på det aktuella valdistriktet kan det konstateras att en notering har gjorts om att en person inte fick rösta då denna redan var avprickad. Detta har gjorts i enlighet med Valmyndighetens instruktioner. Utbildningsmaterialet som Nacka kommun använde vid utbildningen av röstmottagare, och som tillhandahållits av Valmyndigheten, framgår tydligt hur röstmottagaren ska hantera den situation som har uppstått i det aktuella fallet. Troligtvis har den inträffade situationen uppstått när en annan medborgare har röstat och markering har gjorts på fel rad i röstlängden och detta beror på den mänskliga faktorn. En annan orsak kan vara att medborgaren i det här fallet varit och röstat tidigare på valdagen och sedan kommit tillbaka för att rösta en gång till. Det lär dock vara mindre troligt med tanke på vad som står i brevet från medborgaren till Valprovsnämnden. Att felet skulle bero på avsiktlig försummelse lär inte vara fallet. Ordförande i valdistriktet har varit med i flera tidigare val och det har inte förekommit några felaktigheter eller klagomål i de distrikt där hen har varit ordförande.

Kajsa Osterling (836-2018) har överklagat riksdagsvalet och anfört att hon inte fick rösta på valdagen i sin vallokal i Huddinge eftersom hon redan var avprickad. Hon har även framhållit att hon fått fel information om att hon kunde kontakta Valmyndigheten för att överklaga. Kajsa Osterling skickade in överklagandet dit men kontrollerade sedan uppgiften och fick då klart för sig att hon hade skickat överklagandet till fel instans.

Länsstyrelsen i Stockholm har yttrat sig över Kajsa Osterlings överklagande och därvid åberopat ett yttrande från Valnämnden i Huddinge kommun som anfört i huvudsak följande.

[..] Vid kurstillfällena i kommunhuset visades trälinjal och papperslinjal upp av utbildarna och de betonade vikten av att alltid använda linjal vid avprickning i

röstlängd. Detta påpekades särskilt noggrant vid varje kurstillfälle. Totalt skickades fyra linjaler ut till varje vallokal, två av varje sort. Röstmottagarna uppmanades använda den linjal de själva föredrog. [..]

Ordföranden har inför vallokalens öppnande samlat alla röstmottagare och betonat vikten av att ta det lugnt som röstlängdsförare. [..] Valkansliet fick senare under eftermiddagen samtal från ett fåtal andra valdistrikt om ytterligare felmarkeringar i röstlängden. Därför skickades ett sms ut till alla röstmottagare i vallokal som lydde ordagrant: "VIKTIGT: Stressa inte vid avprickning i röstlängd. Om det blir fel kan vi inte korrigera felet och väljaren får inte rösta. Behåll lugnet, använd linjalen!" Efter det rapporterades inga ytterligare felmarkeringar. [..]

Som anmälaren skriver så har ordförande kontaktat valnämndens kansli efter att felmarkeringen uppdagades. Ordföranden i vallokalen pratade med kommunens valsamordnare. Valsamordnaren sade till ordföranden att väljaren behövde kontakta Länsstyrelsen Stockholm för att få vidare hjälp eftersom det inte fanns något den lokala valnämnden kunde göra för att rätta till felet på plats. [..]

Valkansliet ser väldigt allvarligt på händelsen och beklagar djupt att väljaren i praktiken nekats utöva sin grundlagsstadgade rösträtt. [..]

Valmyndigheten har i yttranden över Inger Winbergs och Kajsa Osterlings överklaganden anfört i huvudsak följande.

[..] Röstmottagare ska innan valkuvert tas emot bl.a. kontrollera att väljarna enligt röstlängden inte redan har röstat (9 kap. 6 § vallagen). Klaganden har uppgett att hon redan var avprickad. Röstmottagarna har således agerat i enlighet med föreskriven ordning när de nekat klaganden att rösta. [..]

Valmyndigheten förser valnämnderna med utbildningsmaterial, bl.a. utbildningsfilmer. Av utbildningsmaterialet för röstmottagare framgår bl.a. vikten av att vara noggrann vid avprickning i röstlängden och hur avprickning ska ske. Valmyndigheten har även tagit fram en s.k. avprickningslinjal, vilken är ett hjälpmedel till röstmottagarna vid avprickning i röstlängden.

[..] Frågan är om en (1) valsedel kunnat påverka valet till [..] riksdagen.

I valet till riksdagen är småpartispärren 4 procent. Det parti som låg närmast spärren var Feministiskt initiativ som fick 29 665 röster vilket motsvarar 0,46 procent av rösterna. Feministiskt initiativ behövde få ytterligare 238 963 röster för att klara spärren och få delta i mandatfördelningen. Mandatfördelningen mellan partierna som klarade småpartispärren har resulterat i att sista mandatet gick till Liberalerna. Det parti som låg närmast att ta sista mandatet från Liberalerna var Moderaterna som behövde ytterligare 738 röster.

Sannolikheten, i det enskilda ärendet, att en röst skulle påverka valresultatet i valet till riksdagen är 0. [..]

Därutöver har Valmyndigheten i yttrande över Kajsa Osterlings överklagande anfört i huvudsak följande.

Vad gäller överklagandehänvisning. Överklagande ska ske hos Valprovsnämnden. Klaganden har dock uppgett att hon uppmanats att överklaga hos Valmyndigheten. Valmyndigheten har därför kontrollerat om något överklagande eller klagomål inkommit från klaganden till myndigheten. Någon sådan handling har inte inkommit.

I det fall klaganden fått en felaktig överklagandehänvisning skulle detta kunna anses utgöra en avvikelse från föreskriven ordning. Av ärendet framgår dock att klaganden, oberoende av hur överklagandehänvisningen eventuellt formulerats, anhängiggjort ett överklagandeärende hos Valprovsnämnden. En eventuell avvikelse från föreskriven ordning torde därmed vara läkt. [..]

2. Rösträkning

Rösträkning i Tyresö 8, Tyresö kommun

Sverigedemokraterna Tyresö har genom ordföranden Henrik Mellström (437-2018) överklagat riksdagsvalet och anfört att Miljöpartiets röster i valdistriktet har dubblerats från det preliminära valresultatet på valnatten till den senare genomförda kontrollräkningen, från 66 röster på valnatten till 132 vid den slutgiltiga sammanräkningen. Han misstänker att Miljöpartiets röster räknats två gånger i detta distrikt och ber därför att Valprovsningsnämnden beslutar om omräkning i distriktet.

Även Mikael T. Sundh (457-2018) har överklagat riksdagsvalet i denna fråga och framhåller att han har uppmärksammat en felräkning eller felregistrering och hänvisar till Valmyndighetens webbsida som visar resultat för Miljöpartiet i Tyresö 8 Öringe dels på valnatten, dels som slutresultat där det skiljer 66 röster för Miljöpartiet. Han ser det som troligt att någon har dubbelräknat Miljöpartiets röster.

Också Peter Hagström (468-2018) har överklagat riksdagsvalet såvitt gäller hanteringen av Miljöpartiets dubblerade röster i Tyresö och han ifrågasätter om man räknat fel på 66 röster i distriktet Öringe.

Länsstyrelsen i Stockholms län har i en skrivelse den 19 september 2018 till Valmyndigheten ”Slutlig röstsammanräkning avseende val till riksdagen – nu fråga om överlämning av information till Valmyndigheten” i huvudsak anfört följande.

Det har, efter att det slutliga röstresultatet lämnats över till Valmyndigheten, kommit till Länsstyrelsen i Stockholms läns kännedom att röstresultatet avseende riksdagsrösterna för Miljöpartiet från valdistrikt 8 Öringe R 01 38 0108 är felaktiga. Länsstyrelsen lämnar härmed över informationen till Valmyndigheten för vidare hantering. [..]

Under länsstyrelsens slutgiltiga sammanräkning av Stockholms läns röster efter valet 2018 uppmärksammas avvikelser i ovan nämnda valdistrikts redovisning av röster enligt nedan.

Under länsstyrelsens sammanräkning påträffades 66 röster för Miljöpartiet i omslaget för Vänsterpartiet. I Vänsterpartiets omslag ligger, förutom 66 röster för Miljöpartiet, även 64 röster för Vänsterpartiet. Dessa 64 röster på Vänsterpartiet är korrekt redovisade såväl på valnatten som på medföljande resultatbilaga från berörd vallokal.

De 66 rösterna för Miljöpartiet flyttades därför från Vänsterpartiets omslag till Miljöpartiets omslag där det redan finns 66 röster. Totalt sett finns då 132 röster för Miljöpartiet och 64 röster för Vänsterpartiet.

Under valnatten har endast 66 röster på Miljöpartiet inrapporterats från vallokalen till länsstyrelsen samt på medföljande resultatbilaga från vallokalen. Med anledning av de 66 tillkomna rösterna på Miljöpartiet stämmer inte heller det totala antalet angivna röster med antalet markeringar i röstlängden. I röstlängden har 1175 markeringar gjorts, det vill säga 1175 personer har avlagt sina röster i riksdagsvalet. Med rösterna i omslaget för Vänsterpartiet inräknade uppgår dock antalet avlagda röster till 1243. Konsekvensen av detta är alltså att 66 ytterligare röster har tillkommit distriktet, och samtliga har tillfallit Miljöpartiet.

När detta uppmärksammades av rösträknarna uppfördes en avvikelse rapport från länsstyrelsens ansvariga personal. Länsstyrelsens personal gjorde därför en omräkning och konstaterade att antalet valsedlar är 132 för Miljöpartiet och 64 för Vänsterpartiet. Länsstyrelsen har varit i kontakt med Valnämnden i Tyresö kommun som har inkommit med en redogörelse [..].

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig över överklagandena och därvid åberopat ett yttrande från Valnämnden i Tyresö kommun som anfört följande.

Den aktuella händelsen

Under Länsstyrelsen Stockholms [...] sammanräkning av rösterna i riksdagsvalet för valdistrikt 8 i Tyresö kommun upptäcktes det att utöver Miljöpartiets omslag innehållande 66 valsedlar så fanns ytterligare 66 valsedlar för Miljöpartiet i det omslag som redovisade rösterna för Vänsterpartiet. Länsstyrelsen kontaktade per telefon söndagen den 16 september 2018 valnämndens ordförande [...] och informerade om ovanstående samt efterfrågade en redogörelse avseende det inträffade. Riksdagsvalet fastställdes söndagen den 16 september 2018.

När rösterna för valdistrikt 8 skulle redovisas för valnämnden i Tyresö under valnatten saknades omslaget för Miljöpartiet i riksdagsvalet. Ordföranden [...] och vice ordföranden [...] för valdistrikt 8 återvände till vallokalen och återkom en stund senare och redovisade ett omslag som innehöll 66 valsedlar för Miljöpartiet i riksdagsvalet. [...]

Kontakter med ordförande och vice ordförande i valdistrikt 8 i Tyresö kommun

Vice ordföranden åkte tillsammans med ordförande i valdistrikt 8 tillbaka till vallokalen för att leta efter det försvunna omslaget med Miljöpartiets röster i riksdagsvalet. De hittade dock inte omslaget med röster. Ordförande tog då 66 andra valsedlar för Miljöpartiet i riksdagsvalet och gjorde ett nytt omslag. Ordföranden i valdistriktet ska även ha kryssat vissa personvalsedlar eftersom han "kom ihåg" hur namnrösterna hade fördelats. Vice ordföranden blev även kontaktad per telefon av länsstyrelsen under söndagen. Vice ordförande uppger vidare att agerandet att plocka ihop nya valsedlar för Miljöpartiet i ett nytt omslag varit felaktigt. Hon bekräftar dock att hon undertecknat det omslag med valsedlar som gjordes i ordning i efterhand. De korrekta parti- och personrösterna för Miljöpartiet enligt vice ordföranden är de valsedlar som låg i omslaget tillsammans med rösterna för Vänsterpartiet. [...]

Under onsdagen den 19 september 2018 kontaktar ordföranden i valdistrikt 8 kommunjuristen per telefon. [...] Ordföranden uppger att han och vice ordföranden kom in till kommunhuset under valnatten och att omslaget med Miljöpartiets röster i riksdagsvalet saknades. Ordföranden och vice ordföranden åkte tillbaka till vallokalen och eftersom de inte hittade något omslag så plockade ordföranden ihop 66 nya valsedlar för Miljöpartiet från en påse som kommunjuristen uppfattar var från en soppåse. [...]

Vidare kontakter med länsstyrelsen och Valmyndigheten med anledning av det inträffade

Kommunkansliet rådgör med [...] Valmyndigheten [...] med anledning av den aktuella händelsen och för att diskutera om polisanmälan bör göras. [...]

Onsdagen den 19 september 2018 får kommunjuristen telefonkontakt med [...] länsstyrelsens valkansli. [...] Länsstyrelsen anser att händelsen är av allvarlig karaktär men har inte och avser inte heller att ta ställning till om polisanmälan bör göras. [...]

Valmyndighetens inställning är att den inte kommer att utreda ärendet vidare utan konstaterar för närvarande endast den aktuella händelsen såsom en avvikelse. Riksdagsvalet är fastställt och vid en överklagan av valet till Valprövningsnämnden får Valprövningsnämnden ta ställning till ett eventuellt behov av ytterligare åtgärder från Valmyndighetens sida.[...]

Valmyndigheten har i ett yttrande över Sverigedemokraternas i Tyresö, Mikael T. Sundhs och Peter Hagströms överklaganden anfört i huvudsak följande.

Ärende 437-, 457- och 468-2018

Klagandena har sammanfattningsvis påtalat att Miljöpartiets röstetal i aktuell valkrets ökat markant vid den slutliga rösträkningen jämfört med den som redovisats efter den preliminära rösträkningen.

Länsstyrelsen och valnämnden har utförligt redogjort för sakförhållandena. Valmyndigheten gör ingen annan bedömning avseende förhållandena och har inte heller någon ytterligare information att tillföra i sak.

Mot bakgrund av vad som hittills framkommit i ärendet bedömer Valmyndigheten att det får anses klarlagt att valnämnden, till länsstyrelsen, överlämnat 66 valsedlar som inte avgetts som röster i valet. Oavsett hur dessa valsedlar tillförts får detta anses vara en avvikelse från föreskriven ordning.

Efter att samtliga omslag med valsedlar har överlämnats till länsstyrelsen har länsstyrelsen räknat samtliga valsedlar från den aktuella kommunen, inklusive de 66 valsedlarna.

Av 13 kap. 6-7 §§ vallagen framgår de grunder på vilka en valsedel kan bedömas som ogiltig vid länsstyrelsens slutliga rösträkning. Av dessa ogiltighetsgrunder är det endast 6 § som möjligen kan vara tillämplig i aktuellt ärende. Det har dock, vad Valmyndigheten kunnat utreda, inte funnits skäl för länsstyrelsen att anta att valsedlarna bort ha ansetts ogiltiga i enlighet med 6 §. Länsstyrelsen kan således inte anses ha avvikit från föreskriven ordning när de 66 valsedlarna räknats och registrerats som avgivna röster.

Av handlingarna framgår att länsstyrelsen uppmärksammat valnämnden på den eventuella avvikelsen under söndagen den 16 september. Valresultatet fastställdes under morgonen samma dag. Såsom framgår av länsstyrelsens och valnämndens yttranden har Valmyndigheten av länsstyrelsen informerats om händelsen när den uppdagades. Valmyndigheten har, i enlighet med vad som framgår av nämnda yttranden bedömt att det vid tidpunkten inte längre varit möjligt att åtgärda eventuella brister. Detta främst beroende av den omständigheten att valet var avslutat. Den aktuella avvikelsen kunde vid tidpunkten omöjligen bli föremål för rättelse. Det saknades således legala möjligheter för länsstyrelsen att åtgärda avvikelser av den aktuella karaktären efter att valresultatet fastställts. Valmyndigheten har därför hänvisat till Valprövningsnämnden.

Med anledning av vad valnämnden anfört bör det påtalas att den nationella valadministrationen är uppdelad på tre nivåer. Central, regional och lokal. På central nivå har Valmyndigheten det övergripande ansvaret för frågor om val. På regional nivå har länsstyrelsen ansvar i länet för frågor om val och utbildning av valnämnderna. På lokal nivå är valnämnden lokal valmyndighet.

De uppgifter Valmyndigheten har enligt lag eller förordning är bl.a. uppgifter som framgår av vallagen och valförordningen. Det finns ett fåtal andra uppgifter som är reglerade i annan författning.

Valmyndigheten har dock inget utpekad övergripande ansvar som rör tillsyn, åtalsanmälan eller polisanmälan. Detsamma gäller för länsstyrelsen i *valsammanhang*. I det fall en valnämnd har uppmärksammat en avvikelse som bör anmälas till rättsvårdande myndigheter och som faller inom nämndens ansvarsområde och rör av valnämnden anlitad personal, är detta något som lämpligen hanteras av berörd valnämnd.

Känslighetsanalys

Av valnämndens yttrande framgår att det är 66 röster som felaktigt kan ha tillfallit Miljöpartiet. Känslighetsanalysen bygger därför på antagandet att det rör sig om exakt 66 röster. Frågan är således om 66 röster för Miljöpartiet i valdistriktet Öringe, Tyresö kommun, riksdagsvalkrets Stockholms län kunnat påverka valet till riksdagen.

Småpartispärren

Småpartispärren för riksdagsvalet är 4 procent av de giltiga rösterna i valområdet. I valet till riksdagen 2018 uppgick antalet giltiga röster till 6 476 725. Bland de partier som inte klarade spärren låg Feministiskt initiativ närmast. Partiet fick 29 665 röster vilket motsvarar 0,46 procent av de giltiga rösterna. Feministiskt initiativ behövde få ytterligare 238 963 röster för att klara spärren och få delta i mandatfördelningen. Om man minskar antalet giltiga röster med 66 röster kommer röstandelen för Feministiskt initiativ fortfarande att uppgå till 0,46 procent.

Miljöpartiets röstetal för hela valområdet i riksdagsvalet uppgift till 285 899 röster, vilket motsvarar 4,41 procent av de giltiga rösterna. Reduceringen av Miljöpartiets röstetal med 66 röster innebär att partiets röstandel inte påverkas och förblir 4,41 procent.

Sannolikheten att 66 röster för Miljöpartiet påverkar antalet partier som klarar småpartispärren är 0.

Mandatfördelningen

Mandatfördelningen mellan partierna som klarade småpartispärren resulterade i att sista mandatet gick till Liberalerna. Det parti som låg närmast att ta sista mandatet från Liberalerna var Moderaterna som behövde ytterligare 738 röster. Miljöpartiet fick sitt sista mandat vid fördelning av mandat nummer 346 med jämförelsetal 9 222,548 och delningstal 31. Reduceringen av Miljöpartiets röstetal med 66 röster medför att mandat nummer 346 fortfarande kommer att tillfalla Miljöpartiet, med jämförelsetalet 9 220,419.

Sannolikheten att 66 röster för Miljöpartiet påverkar mandatfördelningen mellan partierna är 0.

Fördelning av fasta mandat i Stockholms läns valkrets

Vid valet till riksdagen 2018 hade riksdagsvalkretsen Stockholms län 39 fasta mandat. Vid fördelningen av fasta mandat fick Miljöpartiet 2 fasta mandat i Stockholms län. Partiet fick sitt sista mandat vid fördelningen av mandat nummer 31 med jämförelsetal 13 013 och delningstal 3. Reduceringen av Miljöpartiets röstetal i valkretsen med 66 röster medför att mandat nummer 31 i valkretsen fortfarande kommer att tillfalla Miljöpartiet, med jämförelsetalet 12 992.

Sannolikheten att 66 röster för Miljöpartiet i riksdagsvalkretsen Stockholms län påverkar mandatfördelningen av fasta mandat i valkretsen är 0.

Miljöpartiets utjämningsmandat

Vid fördelningen av riksdagens 349 mandat mellan partierna gick 16 mandat till Miljöpartiet. Partiet fick totalt 5 fasta mandat i olika valkretsar, vilket innebär att partiet hade rätt till 11 utjämningsmandat som skulle tillföras valkretsarna med avseende på partiets jämförelsetal efter fördelningen av det sista fasta mandatet i respektive valkrets. Miljöpartiets utjämningsmandat nummer 8 gick till Stockholms län med jämförelsetal 7 808,4 och delningstal 5. Reducering av Miljöpartiets röstetal i valkretsen med 66 röster medför att partiets utjämningsmandat nummer 8 fortfarande kommer att tillföras valkretsen Stockholms län, med jämförelsetalet 7 795,2

Sannolikheten att 66 röster för Miljöpartiet i riksdagsvalkretsen Stockholms län påverkar fördelning av Miljöpartiets utjämningsmandat mellan valkretsarna är 0.

Personröster för Miljöpartiets kandidater

Två kandidater som ställde upp i riksdagsvalkretsen Stockholms län för Miljöpartiet klarade 5-procentsspärren för att bli personvalda, Alice Bah Kuhnke och Gustav Fridolin.

Alice Bah Kuhnke fick 3 305 personröster, vilket motsvarade 8,47 procent av partiets röster i valkretsen. I valdistriktet Öringe fick Kuhnke 7 personröster. Reduceringen av Kuhnkes personröster med 7 röster och Miljöpartiets röster i valkretsen med 66 röster medför att Kuhnke får 8,46 procent av partiets röster i valkretsen.

Gustav Fridolin fick 2 882 personröster, vilket motsvarade 7,38 procent av partiets röster i valkretsen. I valdistriktet Öringe fick Fridolin 8 personröster. Reducering av Fridolins personröster med 8 röster och Miljöpartiets röster i valkretsen med 66 röster medför att Fridolin får 7,37 procent av partiets röster i valkretsen.

Sannolikheten att 66 röster för Miljöpartiet i valdistriktet Öringe påverkar invalordningen på grund av personligt röstetal för Miljöpartiets kandidater i riksdagsvalkretsen Stockholms län är 0. [...]

Utseende av ledamöter för Miljöpartiet i Stockholms läns valkrets

I riksdagsvalkretsen Stockholms län fick Miljöpartiet sammanlagt 3 mandat, varav 2 fasta mandat och 1 utjämningsmandat. Alice Bah Kuhnke och Gustav Fridolin utsågs till ledamöter på grund av personligt röstetal. Som ledamot nr 3 för Miljöpartiet i valkretsen utsågs Karolina Skog på grund av sin plats på vallista 0055-14241 som fick 22 982 röster. Närmast konkurrerande lista var vallista 0055-14661 med 271 röster. Reduceringen av antal röster för vallista 0055-14241 med 66 röster medför att Karolina Skog fortfarande kommer att utses till ledamot för Miljöpartiet i valkretsen.

Sannolikheten att 66 röster för Miljöpartiet i valdistriktet Öringe påverkar utseende av Miljöpartiets ledamöter i riksdagsvalkretsen Stockholms län är 0. [...]

Rösträkning i Fittja, Botkyrka kommun

Maud Hemberg (526-2018) har överklagat riksdagsvalet och anfört att distriktet Fittja hade 121 fler röster räknade på valnatten än på kontrollen då inte förtids- och utlandsrösterna inte räknats ännu. Hon undrar hur det kan komma sig.

Länsstyrelsen i Stockholms län har även yttrat sig över Maud Hembergs överklagande och anfört följande.

I valdistriktet Botkyrka 44 Fittja Vårdshusvägen har valdistriktet på valnatten rapporterat in resultatet för kommunfullmäktige som resultatet för riksdagsvalet, och vice versa. [...] Valdistriktet har i den preliminära räkningen rapporterat att 823 personer röstat i riksdagsvalet (vilket alltså egentligen är kommunvalet) medan antalet markeringar i röstlängden, det vill säga antalet avprickade röster, för kommunvalet är 773. Detta är en differens på 50 röster.

Därtill har valdistriktet rapporterat 50 röster för mycket på Socialdemokraterna i kommunvalet. Antalet röster, 50, stämmer alltså med differensen i röstlängden. Länsstyrelsen noterade och dokumenterade detta även under den slutgiltiga sammanräkningen. Skillnader i resultatet mellan kommunens och länsstyrelsens röst-räkning förekommer. Däremot kan länsstyrelsen konstatera att det är ovanligt att differenserna är av denna storlek.

Valnämnden i Botkyrka kommun har yttrat sig över Maud Hembergs överklagande och anfört i huvudsak följande.

Kommunens valkansli har varit i kontakt med ordförande för valdistriktet 44 Fittja Vårdshusvägen och ombett honom att kommentera ärendet. Valdistriktets ordförande bekräftar den bild som länsstyrelsen redogör för, det vill säga att valdistriktet redovisat resultatet för kommunfullmäktigevalet som resultatet för riksdagsvalet och vice versa. Differensen i redovisningen av rösterna på Socialdemokraterna går sannolikt att härleda till en felsummering. Valdistriktets ordförande kan dock inte ge någon förklaring till orsakerna till varför denna uppstått.

Rösträkning i Henriksdal, Nacka kommun

Pernilla Axelsson (549-2018) har överklagat riksdagsvalet och anfört att valfusk har pågått i hennes distrikt Henriksdal i Nacka. Det parti och den person som hon valt att kryssa finns inte med i rösträkningen. Pernilla Axelsson har fått tillfälle att komplettera överklagandet men har inte hörts av.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig i ärendet och anfört följande.

Länsstyrelsen i Stockholms län ansvarar för den slutgiltiga rösträkningen av länets röster vid val till riksdag, kommun och landsting.

Röster på partier som inte beställt valsedlar redovisas på Valmyndighetens hemsida, www.val.se, senast två månader efter valdagen.

Pernilla Axelssons överklagande innehåller inte tillräckligt mycket information för att länsstyrelsen ska kunna utreda hennes påstående. Länsstyrelsen anser att överklagandet ska avslås.

3. Ordningen i vallokal

Marianne Liljeholt (838-2018) har överklagat riksdagsvalet och anfört bl.a. att hon anser att valfusk förekommit, att Socialdemokraterna satt upp en skylt med lögnar och skrämnel och att en valarbetare vid röstningstillfället trängt sig på en väljare, Marianne Liljeholts mamma, för att hjälpa henne att stoppa valsedlar i kuverten. Samme valarbetare lät en kvinna av utländsk härkomst rösta utan legitimation eller pass. Valarbetaren påstod att han skulle legitimera henne. Marianne Liljeholt framhåller även att oberoende neutrala utländska valobservatörer på högre nivå bör utreda vad som hände vid rösträkningen då systemet kollapsade. Marianne Liljeholt har också haft synpunkter på en skylt eller en valaffisch i Täby.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig över Marianne Liljeholts överklagande och därvid åberopat ett yttrande från Valnämnden i Täby kommun som anfört följande.

Det ankommer enligt nämnden på det berörda politiska partiet att yttra sig över uppgifterna om Socialdemokraternas skylt. Valnämnden har därutöver anfört följande.

Nämnden har kontrollerat uppgifterna med ordförande i förevarande valdistrikt (Tibbleskolan, valdistrikt 17). Ordföranden har uppgett att det enligt hans minnesbild inte har förekommit något handgemäng i den berörda vallokalen. Vidare har ordföranden inget minne av att en röstmottagare vid någon tidpunkt ska ha stoppat ner valsedlar i kuvert åt en väljare. Det finns inte några incidenter antecknade i protokollet som liknar det som den klagande uppgett.

Det framgår av 8 kap. 6 § vallagen (2005:837) att väljare som inte är kända för röstmottagarna ska legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet. Väljare som är kända för röstmottagaren behöver således inte legitimera sig eller styrka sin identitet på annat sätt. I röstlängderna anges det om identifieringen skett på annat sätt än genom uppvisande av legitimation, då ska personnummer på den röstmottagare som känner till väljaren i fråga anges eller personnummer på den som på annat sätt kunnat styrka väljarens identitet. Vid en kontroll av aktuell röstlängd tillhörande den nämnda vallokalen har två identifieringar av väljare utan legitimation utförts, på båda dessa har personnummer på person som identifierat väljaren i fråga antecknats.

Valmyndigheten har i ett yttrande den 12 oktober 2018 (dnr 878-2018) anfört följande om Valmyndighetens webbplats

Under valnatten den 9 september var det svårt att följa rösträkningen på Valmyndighetens webbplats. Webbplatsen blev svår att nå vid 20:30-tiden på valnatten. Vid den tidpunkten hade länsstyrelserna registrerat 2 distrikt. Cirka klockan 01:30 gick rösträkningen åter att följa på vår webbplats utan större störningar. Då var ca 5 980 av 6 004 distrikt räknade. Händelsen var isolerad till webbplatsen och påverkade inte länsstyrelsernas inregistrering av valresultaten eller Valmyndighetens löpande rapportering av valresultatet till media. Rösträkningen gick under hela valnatten att följa via public service och flera andra nationella medier som i realtid fick exakt samma information från oss som den som lades ut på vår webbplats. På val.se fanns en hänvisningstext som hänvisade till bland andra SVT, TV4 och Sveriges Radio.

Händelsen har inga konsekvenser som rör valresultatet. Webbplatsen är bara ett tekniskt hjälpmedel för att visa upp resultatet. Vår information till media fungerade hela tiden så att svenska folket kunde följa hur valresultatet växte fram. Valmyndigheten har inget lagkrav eller specifikt uppdrag att kommunicera valresultatet under rösträkningen utan det är ett egeninitierat serviceåtagande. Det lagkrav som finns gäller kungörande av det beslutade slutliga valresultatet och det ska kungöras bland annat på webbplatsen. Vid den tiden fungerade webbplatsen.

Marianne Liljeholt har vidhållit sitt överklagande.

4. Saknade valsedlar

Mikael Rubach (47-2018) har överklagat Valmyndighetens beslut att fastställa valet till riksdagen såvitt gäller Säby och Åkerstorp, Åkersberga, i Österåkers kommun. Han framhåller att Sverigedemokraternas valsedlar tidvis saknades i valsedelsställen i de två vallokalerna.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig över Mikael Rubachs överklagande och har därvid åberopat ett yttrande av Österåkers kommun som anfört att kommunen har varit i kontakt med ordföranden för respektive utpekade valdistrikt som anfört att det kan ha hänt att det saknats valsedlar just när Mikael Rubach eller annan person kontrollerat tillgången, men de gånger valställen har kontrollerats av ordföranden eller röstmottagare har det funnits valsedlar för alla partier. I valdistriktet Åkerstorp konstaterades vid ett par tillfällen att valsedlar saknats men att det varit fråga om namnvalsedlar som partierna själva ansvarar för att lägga ut. Utifrån redogörelserna från respektive ordförande i valdistrikten anser kommunen inte att det finns grund för att bifalla överklagandet.

Mikael Strid (257-2018) har överklagat riksdagsvalet och anfört att han vill rapportera valfusk. I vallokalerna i Jordbro och Åbyskolan, Haninge kommun, saknades som det får förstås valsedlar för Sverigedemokraterna.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig över Mikael Strids överklagande och därvid åberopat ett yttrande från Valnämnden i Haninge kommun som i huvudsak anfört följande.

Haninge kommun har distribuerat partivalsedlar för samtliga partier som enligt vallagen har rätt till utläggning i samtliga förtidsröstnings- och vallokaler. Partierna beställer själva namnvalsedlar och distribuerar dem till förtidsröstnings- och vallokaler. Valnämnden i Haninge kommun har 2018-06-18, § 26, tagit fram lokala föreskrifter innebärande att röstmottagarna ska ta emot de namnvalsedlar som partierna lämnar till lokalerna. Röstmottagarna ansvarar sedan för utläggning av namnvalsedlar i valsedelsställen. Röstmottagarna ansvarar inte för att kontakta partierna om namnvalsedlarna tar slut.

Valnämndens kansli har inte fått kännedom om att det har saknats partivalsedlar i någon av kommunens 47 vallokaler och gör därför tolkningen att överklagandet avser namnvalsedlar. Namnvalsedlar placeras endast i valsedelsställen om partiet levererat till de aktuella lokalerna. Att det saknas namnvalsedlar kan antingen bero på att partiet inte levererat till lokalen eller att de tagit slut. Om namnvalsedlarna var slut i vallokalerna vid tillfället då den klagande besökte dem har röstmottagarna gjort korrekt bedömning i att inte kontakta partiet för ytterligare leverans.

Haninge kommun bedömer därför att inget valfusk har förkommit.

Bo Wiberg (271-2018) har överklagat riksdagsvalet och anfört att valsedlar för Sverigedemokraterna saknades i Kärsbyskolan i Botkyrka kommun. Detta har uppmärksammats i flera vallokaler i Sverige. Bo Wiberg har krävt omval.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig i över Bo Wibergs överklagande och därvid åberopat ett yttrande från Botkyrka kommun som anfört följande.

Botkyrka kommun har i samband med allmänna valen 2018 följt de regler som framgår av vallagen (2005:837). Partivalsedlar (valsedlar med parti- och valbeteckning) såväl som namnvalsedlar (valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater) för Sverigedemokraterna har tillhandahållits i samtliga kommunens vallokaler. I Kärsbyskolan fanns under valet 2018 två olika valdistrikt [...] Ordförandena och vice ordförandena i distriktet menar att man tillhandahållit partivalsedlar och namnvalsedlar för Sverigedemokraterna under hela valprocessen och att de inte noterat några avvikelser eller mottagit några synpunkter om att valsedlar ska ha saknats.

Botkyrka kommun kan mot bakgrund av ovanstående inte bedöma att, eller på vilket sätt, de aktuella distriktet skulle ha brustit i sin hantering av Sverigedemokraternas valsedlar under valdagen.

Gunilla Modin (354-2018) har överklagat riksdagsvalet och anført att vid 12.30-tiden i Oxbacksskolan i valdistrikt 10, Tälje, i Södertälje saknades valsedlar för Sverigedemokraterna i vallokalen. Detta hände på flera ställen både i Södertälje men även på andra platser i Sverige. Det blev en otrevlig stämning med ordväxling när det påpekades för valarbetaren som stod vid valsedelsstället att partiets valsedlar saknades. Gunilla Modin hade med sig valsedlar men anser att det som inträffat är valfusk.

Även Lars Erik Hanhart Bergqvist (434-2018) har överklagat riksdagsvalet och anført att på Wasaskolan i Södertälje saknades valsedlar och vissa partiers valsedlar skymdes av överfulla fack. Vidare stod valsedlarna öppet i en stor hall där alla vistades, det fanns ingen diskretion. Det var oordning och trängsel vid bordet med valsedlar så att Lars Erik Hanhart Bergqvist fick med sig fel valsedel in i valbåset. Personer ställde sig obehagligt tätt intill honom med kroppskontakt, knuffade honom och ifrågasatte hotfullt hans val av valsedlar (som var från flera partier). Han var till slut omringad av en liten folkmassa och kände stort obehag i den aktuella situationen. Flera kvinnor som tagit valsedlar från olika partier fick dessa ryckta ur sina händer och utbytta under hotelser. I själva vallokalen bland båsen rörde sig för många personer och vid valbåsen stod det mer än en person samtidigt. En man försökte tjuvkika på Lars Erik Hanhart Bergqvists val i valbåset och han måste säga till honom.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig över Gunilla Modins och Lars Erik Hanhart Bergqvists överklaganden och därvid åberopat ett yttrande från Valnämnden i Södertälje kommun som i huvudsak anført följande.

354-2018 Den klagande anför att det har saknats valsedlar för ett parti i lokalen. Efter samtal med det aktuella valdistriktets ordförande har vi fått bekräftat att detta stämmer vad gäller namnvalsedlar. Anledningen är att partiet inte hade levererat ut några namnvalsedlar till den aktuella lokalen vid tidpunkten då den klagande var där.

I Södertälje är det partierna själva som ansvarar för att distribuera ut namnvalsedlar till vallokalerna under valdagen, samt se till att det finns nya valsedlar tillgängliga om deras skulle ta slut under dagen.

Valnämnden i Södertälje anser därför att det inte finns någon anledning att vidta några åtgärder rörande denna anmälan, då det som den klagande menar har inträffat inte beror på något fel ifrån valnämnden.

434-2018 I anmälan framförs en rad olika punkter som rör ordningsförhållanden i vallokalen Wasaskolan i Södertälje kommun, bl.a. att valsedlar saknats. Att det enligt den klagande fattades valsedlar kan ha sin förklaring i att partierna inte distribuerat namnvalsedlar till lokalen.

I vallokalerna ansvarar röstmottagarna för att upprätthålla god ordning och garantera att valet genomförs på ett i alla avseenden tryggt och säkert sätt. Detta enligt instruktion från valnämnden. I instruktionen ingår även att röstmottagarna ska hålla ordning i valsedelsställen.

Det den klagande anför i sin anmälan är beklagligt men inte av sådan art att det kan anses ha haft en inverkan på valresultatet. Däremot kommer valnämnden att ta med anmälan som ett underlag i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Valnämnden i Södertälje kommun rekommenderar Valprovsnämnden att inte vidta några åtgärder. I stället föreslår valnämnden i Södertälje att samtliga ärenden, i den mån de kan bedömas som överklaganden, avslås i sin helhet då det som framförts inte anses ha haft någon betydande inverkan på valresultatet, varken i sin helhet eller för det aktuella distriktet. Valnämnden tar till sig av innehållet i överklagandena och kommer att använda dessa som en del i utvecklingsarbetet och förberedelserna inför kommande val.

Gunilla Modin och Lars Erik Hanhart har vidhållit sina överklaganden.

Levi Jonsson (773-2018) har överklagat riksdagsvalet och anför att han inte kunde rösta i vallokalen vid ett äldreboende vid Runstensskolan (servicehuset Tallhöjden) eftersom inga giltiga valsedlar erbjöds honom. Valsedlarna i tre olika färger saknade partiinformation, där fanns endast angivet kandidaters namn och bl.a. riksdagsvalet. Han fick bara tre valsedlar av personalen. Han såg en lista kandidater på valsedeln utan någon information om partiet han försökte rösta på så han kryssade bara i ett slumpmässigt namn.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig över Levi Jonssons överklagande och har därvid åberopat ett yttrande från Haninge kommun som anför följande utöver vad kommunen anför med anledning av Mikael Strids överklagande ovan.

Den klagande anger att hen fått valsedlar som innehållit valbeteckning och uppgifter om kandidater, men saknar partibeteckning. Kommunen konstaterar att det är en valsedelstyp som inte existerar.

[..] Att det eventuellt saknas namnvalsedlar kan alltså antingen bero på att partiet inte levererat till lokalen eller att de tagit slut. [..]

Paul Nilsson (841-2018) har överklagat riksdagsvalet. Han har bifogat ett videoklipp där man enligt uppgift kan se Alternativ för Sveriges valsedlar slängda i Rönninge. Han vill göra en anmälan om valsabotage mot partiet och vill att valet i Rönninge görs om. Det kan ha varit många röster som Alternativ för Sverige har gått miste om under den tid som deras valsedlar inte funnits i vallokalen.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig över Paul Nilssons överklagande och därvid åberopat ett yttrande från Valnämnden i Salems kommun som avstyrkt överklagandet och anför följande.

Valnämndens ordförande och vice ordförande samt flera övriga ledamöter och valsamordnare besökte Rönninge gymnasium under valdagen. Inte vid något tillfälle såg någon av besökarna att valsedlar hade slängts ut på gatan, för något parti. Tillsyn av ordningen i valsedelsställen gjordes vid samtliga besök, varvid inga oegentligheter – som att något partis valsedlar helt hade tagit slut – kunde noteras.

Vid samtal med ordförande i det aktuella distriktet [..] uppger hon att hon inte heller noterat några oegentligheter i valsedelsställen. Det fanns alltid en person, röstmottagare, avdelad för att ha tillsyn över ordningen i valsedelsställen under hela tiden röstningen pågick.

5. Tillhandahållande av valsedlar

Peter Sikström (103-2018) har överklagat riksdagsvalet och anför att förstanamnet på Kristdemokraternas valsedlar till riksdagen är ogiltigt och borde underkännas. Det finns inte någon som heter Ebba Busch Thor utan enligt folkbokföringen heter personen bakom förstanamnet bara Ebba Busch. I vallagen anges att varje kandidat ska identifieras så att det framgår vem som avses. Vidare anges att ett kandidatnamn på en valsedel ska anses obefintligt om kandidaten inte är valbar eller det inte framgår klart vem som avses. En kontroll mot folkbokföringsregistret ska göras på valdagen. Det finns ingen som heter Ebba Busch Thor och kravet att det klart ska framgå vem som anges är därför inte uppfyllt.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig över Peter Sikströms överklagande och anför följande.

Valsedlarnas utformning regleras bl.a. i 6 kap. 3 § vallagen (2005:837) där det framgår att varje kandidat ska identifieras så att det framgår vem som avses. Det finns ingen regel som anger att det namn som en person har i folkbokföringen är det som ska anges på valsedeln.

Ebba Busch Thor är partiledare för Kristdemokraterna och får anses vara en i Sverige välkänd person. På Kristdemokraternas namnvalsedlar där Ebba Busch Thor finns med finns även identifikation uppgiften ”partiledare, Uppsala” med.

För att en kandidat ska vara valbar måste denne ha samtyckt till kandidaturen. På samtycket ska kandidatens namn och personnummer framgå. Kandidaturen är således knuten till en person genom dess personnummer. På valdagen görs en valbarhetskontroll mot folkbokföringen av alla kandidater som samtyckt till att kandidera till riksdagen, kommun- och/eller landstingsfullmäktige, genom att kandidaternas personnummer jämförs med uppgifter i folkbokföringen.

Länsstyrelsen anser att överklagandet ska avslås.

Peter Sikström har vidhållit sitt överklagande.

6. Valhemligheten m.m.

Erling Hellenäs (145-2018) har överklagat riksdagsvalet. Han röstade i valkrets 31 Lädersättra i Järfälla kommun. Han har bl.a. anfört att valförrättaren verkade titta på vad han röstat på genom hålen i valkuverten. Valurnorna var inte förslutna med sigill utan en röd tejp med texten Valsigill eller liknande var klistrad runt kanten på locket. Han observerade inte någon sorteringsmekanism i lådan eller att valförrättaren, efter att ha tittat på vad han röstade på, la rösterna i lådan på något konstigt sätt. Han misstänker emellertid att det fanns en sorteringsmekanism där varje låda har två fack skilda med en vägg så att oönskade röster kan läggas i ett speciellt fack, och att lådan därefter öppnats och oönskade röster har bytts mot önskade varesför lådan har återförslutits på korrekt sätt med sigill varpå den verkliga rösträkningen har börjat. Erling Hellenäs har inte någon anledning att tro att valförrättaren kände honom.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig över Erling Hellenäs överklagande och därvid åberopat ett yttrande från Valnämnden i Järfälla kommun som anfört följande.

[..] I vallagen (2005:837) 8 kap. 7 § regleras att de röstmottagare som arbetar i vallokal inte får ta emot valkuvert som inte uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning. Vilka krav som ställs på hur valkuverten ska göras i ordning regleras inte i vallagen. Däremot uttrycker Valmyndigheten både på deras webbplats och i handledningen för röstmottagare som tjänstgör i vallokal hur valkuverten ska göras i ordning och granskas av röstmottagarna. Från dessa källor framgår att endast en valsedel för respektive val ska läggas i varje valkuvert och att röstmottagarna ska säkerställa att väljaren gjort i ordning valkuverten på korrekt sätt innan väljarens röst tas emot. I den webbutbildning för röstmottagare i vallokal som Valmyndigheten tillhandahåller framgår det att det ingår i röstmottagarnas roll att kontrollera att väljaren placerat endast en valsedel av varje färg i respektive kuvert, samt att valsedlarna inte är vikta. Det ska göras genom den utskärning som finns i respektive valkuvert. Det momentet har även belysts i den obligatoriska utbildning som samtliga röstmottagare som tjänstgjort i Järfälla kommuns valdistrikt deltagit i. Valnämndens kansli bedömer därför att den röstmottagare som tagit emot aktuell väljares röst har följt de instruktioner denne fått från både Valmyndigheten och valnämnden i Järfälla kommun utifrån den beskrivning som väljaren anger. [..]

Vallagen föreskriver inte att valurnan ska vara förseglad under tid som röstmottagning pågår. Valmyndigheten rekommenderar dock att den bör vara förseglad på ett sätt så att den inte kan öppnas utan att förseglingen bryts. Valmyndigheten beskriver i sin webbutbildning som är framtagen för röstmottagare som tjänstgör i vallokal att valurnan kan förseglas med en plastplomb eller med säkerhetstejp. I den situation som den aktuella väljaren beskriver har valurnan förseglats med säkerhetstejp varför ingen plastplomb, eller valsigill, använts. Säkerhetstejpen har varit av den typ som Valmyndigheten tillhandahåller för ändamålet. Denna information har även ingått i den obligatoriska utbildning i valnämndens regi som samtliga röstmottagare som tjänstgjorde i Järfälla kommuns vallokaler genomgått. Valnämndens kansli besökte även samtliga vallokaler i kommunen under valdagen och har vid det besöket inte observerat några oegentligheter vad gäller valurnan i något valdistrikt.

Samtliga valurnor som har använts i Järfälla kommuns vallokaler har varit av en typ som har tillverkats av företaget Stål & Stil. Valurnorna har avskiljare som bildar tre fack, ett för respektive val till riksdagen, kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige. Inga övriga avskiljare har tillhandahållits från valnämnden. Valnämndens kansli bedömer med anledning av ovan beskrivning att valurnorna i valdistrikt 31 Lädersättra har förslutits i enlighet med de instruktioner som både Valmyndigheten och valnämnden i Järfälla kommun tagit fram.

Anja Dahlstedt (488-2018) Södertälje kommun, har överklagat riksdagsvalet och anfört att röstmottagarna inte månade om valhemligheten utan de röstande uppmanades att inte använda röstningsbåsen. Vidare var valsedlarna öppett placerade och valsedelskuverten delades inte ut utan de låg i en hög vid valsedlarna. Röstmottagarna lade inte heller ner rösterna i urnorna medan den röstande såg på. Hanteringen brast på många punkter.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig över Anja Dahlstedts överklagande och därvid återopatt ett yttrande av Valnämnden i Södertälje kommun.

Valnämnden har inför valdagen utbildat samtliga personer som jobbat i vallokal. I den utbildningen har röstmottagarna fått instruktioner om hur ett val ska förrättas. Ur de instruktioner röstmottagarna fått framgår bl.a. att man inte får vara fler än en person bakom valskärmen förutom vid undantagsfall, personer som inte har anledning att befinna sig bakom valskärmarna har röstmottagarna instruerats att avvisa ifrån utrymmet bakom valskärmarna. I övrigt har valnämndens instruktion varit att valsedlarna ska läggas ner i valurnan medan den som röstar är kvar och kan bevittna detta.

Det som den klagande framför i sin anmälan skulle således utgöra avsteg från några av de instruktioner valnämnden lämnat till röstmottagarna. Även om dessa avsteg är beklagliga är de inte av den art att de kan anses ha haft en inverkan på valresultatet. Däremot kommer valnämnden att ta med anmälan som ett underlag i det fortsatta förbättringsarbetet.

Valnämnden i Södertälje kommun rekommenderar Valprovsnämnden att inte vidta några åtgärder. I stället föreslår valnämnden i Södertälje att samtliga ärenden, i den mån de kan bedömas som överklaganden, avslås i sin helhet då det som framförts inte anses ha haft någon betydande inverkan på valresultatet, varken i sin helhet eller för det aktuella distriktet. Valnämnden tar till sig av innehållet i överklagandena och kommer att använda dessa som en del i utvecklingsarbetet och förberedelserna inför kommande val.

John Näslund (510-2018) har överklagat riksdagsvalet och anfört, som det får förstås, att han på valdagen i valdistriktet 15 Olovslundsskolan i Järfälla kommun, ville ändra sin förtidsröstning. Han fick då inte lägga ner sina valkuvert i de urnor som är avsedda för dessa utan har blivit ombedd att lämna över kuverten till en valförrättare som skulle lägga ner kuverten i urnorna.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat sig över John Näslunds överklagande och anfört följande.

I 9 kap. 7 § vallagen (2005:837) regleras hur röstmottagningen i en vallokal ska gå till; röstmottagaren ska, efter att det kontrollerats så att det inte finns något hinder att ta emot valkuvertet, lägga ner valsedlarna i urnan för de val det gäller.

Länsstyrelsen anser att överklagandet ska avslås.

John Näslund har vidhållit sitt överklagande.

Valprovsnämndens bedömning

Gällande rätt

Enligt 15 kap. 13 § första stycket vallagen (2005:837) ska Valprovsnämnden upphäva ett val i den omfattning som det behövs och förordna om omval i den berörda valkretsen

1. om det vid förberedande och genomförande av valet som en myndighet svarar för förekommit avvikelser från föreskriven ordning, eller
2. om någon hindrat röstningen, förvanskat lämnade röster eller otillbörligen verkat vid valet på något annat sätt.

Om rättelse kan åstadkommas genom förnyad sammanräkning eller någon annan sådan mindre ingripande åtgärd, ska nämnden i stället enligt paragrafens andra stycke uppdra åt beslutsmyndigheten att vidta en sådan rättelse.

Rättelse enligt första eller andra stycket ska bara ske om det med fog kan antas att vad som förekommit har inverkat på valutgången.

1. Avprickning i röstlängden

Bestämmelser om röstmottagning finns i 9 kap. vallagen. Enligt 9 kap. 6 § ska röstmottagarna kontrollera bl.a. att väljaren enligt röstlängden har rösträtt vid valet och inte redan har röstat. Enligt 9 § 2 valförordningen (2005:874) ska röstmottagarna i protokollet anteckna om de har vägrat att ta emot valkuvert eller ytterkuvert för budröst och anledningen till detta.

Det framgår av utredningen i ärendet att Inger Winberg och Kajsa Osterling har förvägrats att rösta i valet till riksdagen på grund av att de redan varit avprickade i röstlängden. Det är inte möjligt att mot bakgrund av utredningen klarlägga orsaken till det inträffade. Utredningen tyder dock på att det berott på att Inger Winberg och Kajsa Osterling felaktigt har avprickats i röstlängden. Om så skett är det fråga om en avvikelse från föreskriven ordning.

Som Valmyndigheten har konstaterat har röstmottagarna agerat i enlighet med föreskriven ordning, dvs. bestämmelserna i 9 kap. 6 § vallagen, när de nekat Inger Winberg och Kajsa Osterling att rösta.

Valmyndighetens beräkningar med utgångspunkt från resultatet för valet till riksdagen visar att sannolikheten, i det enskilda ärendet, att en röst skulle påverka valresultatet till dessa val är noll.

Av Valmyndighetens redogörelser framgår att den avvikelse som kan ha skett beträffande avprickningen av klagandena i röstlängden inte med fog kan antas ha inverkat på valutgången. Inger Winbergs och Kajsa Osterlings överklaganden ska därför avslås.

2. Rösträkning

När det gäller överklagandena som rör valdistrikt 8 Öringe i Tyresö kommun noterar Valprövningsnämnden att det under valnatten rapporterades in 66 röster på Miljöpartiet från vallokaler till länsstyrelsen. Vid länsstyrelsens sammanräkning påträffades ytterligare 66 röster på Miljöpartiet i omslaget för Vänsterpartiet i det distriktet. Dessa 66 röster flyttades till Miljöpartiets omslag, där det redan fanns 66 röster. Totalt fanns det således 132 röster för Miljöpartiet. En avvikelserapport upprättades och det konstaterades att det totala antalet avgivna röster inte stämde med antalet markeringar i röstlängden.

Som Valmyndigheten har anfört får det mot bakgrund av vad som framkommit i ärendet anses klarlagt att valnämnden till länsstyrelsen överlämnat 66 valsedlar som inte avgetts som röster i valet. Oavsett hur dessa röster tillförts får detta anses vara en avvikelse från föreskriven ordning.

Valprövningsnämnden finner att hanteringen vid röstsammanräkningen i valdistrikt 8 i Öringe är en sådan avvikelse från föreskriven ordning som avses i 15 kap. 13 § vallagen. Då utredningen visar att hanteringen avviker från föreskriven ordning ska förordnande om rättelse genom förnyad sammanräkning eller någon annan sådan mindre ingripande åtgärd enligt 15 kap. 13 § vallagen ske bara om det med fog kan antas att vad som förekommit har inverkat på valutgången.

Mikael Rubach för vallokaler i Säby och Åkerstorp i Österåkers kommun, Mikael Strid och Levi Jonsson för vallokaler i Haninge kommun, Bo Wiberg för vallokalen i Kårsbyskolan i Botkyrka kommun, Gunilla Modin och Lars Erik Hanhart Bergqvist för vallokaler i Oxbacksskolan och Wasaskolan i Södertälje kommun samt Paul Nilsson för vallokal i Rönninge har gjort gällande har saknats valsedlar för Sverigedemokraterna eller annat parti, att valsedlar skymts eller slängts eller att ordningen i vallokalen varit bristfällig på annat sätt. Klagandenas invändningar har bemötts i yttranden av länsstyrelsen och kommunen som bl.a. anfört att skälet till att det saknats valsedlar när klaganden kontrollerat tillgången var att partiet eller partierna inte levererat några namnvalsedlar till den aktuella lokalen vid tidpunkten då den klagande var där. Utredningen i ärendena visar inte annat än att de valsedlar som väljarna ska ha tillgång till enligt 8 kap. 2 § första stycket vallagen funnits tillgängliga i vallokalerna.

Valprövningsnämnden anser att utredningen i ärendet inte visar att det förekommit någon avvikelse från föreskriven ordning eller att någon otillbörligen har verkat vid valet på annat sätt. Mikael Rubachs, Mikael Strids, Bo Wibergs, Gunilla Modins, Lars Erik Hanhart Bergqvists, Levi Jonssons och Paul Nilssons överklaganden ska därför avslås.

5. Tillhandahållande av valsedlar

När det gäller Peter Sikströms överklagande konstaterar Valprövningsnämnden att enligt 6 kap. 3 § första stycket vallagen ska varje kandidat identifieras så att det framgår vem som avses och det finns ingen regel som anger att det namn som en person har i folkbokföringen är det som ska anges på valsedeln. Ebba Busch Thor är partiledare för Kristdemokraterna och får anses vara en i Sverige välkänd person.

Valprövningsnämnden anser att utredningen visar att det som förekommit inte innebär någon avvikelse från föreskriven ordning. Peter Sikströms överklagande ska därför avslås.

6. Valhemligheten m.m.

Enligt 7 kap. 2 § första stycket vallagen ska väljarna för att göra i ordning sin röst, för varje slag av val de vill delta i, ta en valsedel, lägga den i ett valkuvert utan att vika den och försluta kuvertet (7 kap. 2 § första stycket). Om röstningen sker på ett röstmottagningsställe ska väljarna göra i ordning sina röster bakom en valskärm och därefter lämna valkuvertet till röstmottagarna (7 kap. 3 § första stycket).

Det ska finnas ett lämpligt antal valskärmar där väljarna kan rösta utan insyn (8 kap. 1 §). Det ska också enligt 8 kap. 2 § i den lydelse som är aktuell i ärendet ordnas en lämplig plats där valsedlar kan läggas ut. Röster som inte har gjorts i ordning bakom en valskärm är dock inte ogiltiga. Väljarna disponerar själva över sin valhemlighet. Den som vill avslöja hur han eller hon röstar är alltså fri att göra så (prop. 2004/05:163 s. 119).

I 9 kap. 2 § vallagen föreskrivs att det i varje vallokal bl.a. ska finnas en valurna för varje val. I 3 § samma kapitel stadgas att när vallokalen har öppnats ska den av röstmottagarna som är ordförande visa de närvarande att varje valurna är tom. Sedan får röstmottagningen börja.

Som Valnämnden i Järfälla kommun har redovisat finns det ingen föreskrift om att valurnan ska vara förseglad under tid som röstmottagning pågår men Valmyndigheten rekommenderar att den bör vara förseglad på ett sätt så att den inte kan öppnas utan att förseglingen bryts.

Innan valkuvert tas emot ska röstmottagaren kontrollera att kraven på hur valkuvertet ska ha gjorts i ordning är uppfyllda (9 kap. 6 § 1).

I 9 kap. 7 § vallagen (2005:837) regleras hur röstmottagningen i en vallokal ska gå till. Det stadgas att röstmottagaren ska, efter att det kontrollerats så att det inte finns något hinder att ta emot valkuvertet, lägga ner valkuvertet i valurnan i väljarens närvaro.

Valnämnden i Södertälje kommun har anfört att röstmottagarna vid utbildningen inför valdagen fått instruktion att man inte får vara mer än en person bakom valskärmen förutom vid undantagsfall och att valsedlarna ska läggas ner i valurnan medan den som röstar är kvar och kan

Valprövningsnämnden finner att Valmyndighetens känslighetsanalys och utredningen i övrigt visar att den avvikelse som har konstaterats beträffande rösträkningen i Tyresö 8 Öringe, inte med fog kan antas ha inverkat på valutgången när det gäller riksdagsvalet. Överklagandena från Sverigedemokraterna i Tyresö, Mikael T. Sundh och Peter Hagström ska därför avslås.

Länsstyrelsen i Stockholms län har konstaterat att skillnader i resultatet mellan kommunens och länsstyrelsens rösträkning förekommer och har bemött de invändningar som har framförts av Maud Hemberg. Länsstyrelsen har också anfört att Pernilla Axelssons överklagande inte innehåller tillräckligt mycket information för att länsstyrelsen ska kunna utreda hennes påstående.

Utredningen i ärendena ger inte stöd för att det förekommit någon avvikelse från föreskriven ordning i samband med Länsstyrelsen i Stockholms läns röstsammanräkning när det gäller distrikten Fittja och Henriksdal. Inte heller har det framkommit att någon verkat otillbörligen vid valet.

Även Maud Hembergs och Pernilla Axelssons överklaganden ska därför avslås.

3. Ordningen i vallokal

I 8 kap. 4 § vallagen anges att röstmottagarna ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället. När det gäller Marianne Liljeholts överklagande och frågan om en röstmottagare vid någon tidpunkt trängt sig på en väljare och har stoppat ner valsedlar i kuvert åt en väljare har lämnats motstridiga uppgifter. Det finns inte några incidenter antecknade i protokollet som liknar det som Marianne Liljeholt uppgett.

Av 8 kap. 6 § vallagen framgår att väljare som inte är kända för röstmottagarna ska legitimera sig eller på annat styrka sin identitet. Som Valnämnden i Täby anfört behöver väljare som är kända för röstmottagaren inte legitimera sig eller styrka sin identitet på annat sätt. I röstlängderna anges det om identifieringen skett på annat sätt än genom uppvisande av legitimation, då ska personnummer på den röstmottagare som känner till väljaren i fråga anges eller personnummer på den som på annat sätt kunna styrka väljarens identitet.

Marianne Liljeholt har klagat på förfarandet i vallokalen och anser att det bör utredas vad som hänt vid rösträkningen då systemet kollapsade. Valmyndigheten har utförligt redovisat att det förhållandet att myndighetens hemsida inte var tillgänglig under kvällen den 9 september 2018 inte haft några konsekvenser som rör valresultatet och inte heller någon inverkan på myndighetens rapportering av valresultatet till media.

Valprövningsnämnden anser att utredningen inte ger stöd för att det förekommit någon avvikelse från föreskriven ordning vid förberedandet och genomförandet av valet. Inte heller har det framkommit att någon verkat otillbörligen vid valet. Marianne Liljeholts överklagande ska därför avslås.

4. Saknade valsedlar

I 3 kap. 4 § vallagen stadgas att det för varje valdistrikt ska utses minst fyra röstmottagare, varav en ordförande och en ersättare för ordföranden. Av 3 kap. 6 § följer att det på varje röstmottagningsställe ska finnas så många röstmottagare som behövs för att röstmottagningen ska kunna genomföras. Vid röstmottagning i en vallokal ska minst tre av röstmottagarna vara närvarande och en av dessa ska vara ordförande eller ordförandens ersättare.

Enligt i ärendet aktuell lydelse av 8 kap. 2 § första stycket ska det i anslutning till ett röstmottagningsställe ordnas en lämplig plats där valsedlar kan läggas ut. Om detta inte är möjligt får en sådan plats i stället ordnas inne i lokalen. Av paragrafen framgår vilka valsedlar väljarna ska ha tillgång till. För val till riksdag, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige är det valsedlar med enbart valbeteckning samt valsedlar med parti- och valbeteckning. Därtill kan de partier som deltar i valen lägga ut sina valsedlar på denna plats (8 kap. 2 § andra stycket). Röstmottagarna ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället (8 kap. 4 §).

bevittna detta. Det som framförts av klaganden skulle utgöra avsteg från några av de instruktioner som röstmottagarna fått.

Valprövningsnämnden konstaterar att det finns motstridiga uppgifter om ordningen på röstmottagningsstället den aktuella dagen. Valprövningsnämnden delar emellertid valnämndens bedömning att även om det inte kan uteslutas att det kan ha förekommit avvikelser från föreskriven ordning i den delen finns det inte fog att anta att vad som förekommit inverkat på valutgången.

Såsom framgått av den lämnade redovisningen innebär den ordning som gällde vid tidpunkten för riksdagsvalet 2018 att valsedlarna får placeras i anslutning till vallokalen och att väljaren ska ta valsedlar även om det finns andra personer närvarande. Valhemligheten skyddades enligt de regler som gällde vid 2018 års val genom att väljare gavs möjlighet att göra i ordning sin röst bakom en valskärm och därefter lämna valkuverten till röstmottagarna. Bestämmelsen i 8 kap. 2 § vallagen om att valsedlar ska läggas ut tog endast sikte på att väljarna skulle få tillgång till valsedlar.

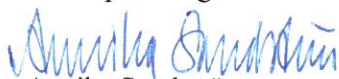
Sedan den 1 januari 2019 gäller ett stärkt skydd för valhemligheten för att minska risken för att väljarna utsätts för otillbörlig påverkan i samband med röstningen (lag [2019:1969] om ändring i vallagen [2005:837]). Det ställs krav på att den plats i, eller i anslutning till, en val- eller röstningslokal där valsedlar läggs ut ska vara avskärmd från insyn. De nya bestämmelserna tillämpas första gången vid valet till Europaparlamentet 2019.

Valprövningsnämnden finner att utredningen i ärendena inte ger stöd för att det förekommit någon avvikelse från föreskriven ordning såvitt gäller möjligheten för väljarna att bevara valhemligheten eller röstmottagarnas bemötande av väljarna i vallokalen, vid utplaceringen eller mottagandet av valsedlarna eller vid genomförandet av valet i vallokalen. Erling Hellenäs, Anja Dahlstedts och John Näslunds överklaganden ska därför avslås.

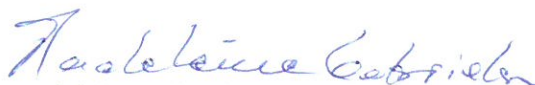
Valprövningsnämndens beslut

Valprövningsnämnden avslår överklagandena.

På Valprövningsnämndens vägnar

Annika Sandström
ordförande

Madeleine Gabrielson
föredragande

Expedition

Valmyndigheten

Länsstyrelsen i Stockholms län

Klagandena

*Bilaga****De överklaganden som rör riksdagsvalet i Stockholms län och som behandlas i detta beslut är***

Dnr 47_2018 (delvis) Österåker
Dnr 103_2018 Sollentuna
Dnr 145_2018 (delvis) Järfälla
Dnr 257_2018 (delvis) Haninge
Dnr 271_2018 (delvis) Botkyrka
Dnr 308_2018 (delvis) Nacka
Dnr 354_2018 (delvis) Södertälje
Dnr 434_2018 (delvis) Södertälje
Dnr 437_2018 Tyresö
Dnr 457_2018 Tyresö
Dnr 468_2018 Tyresö
Dnr 488_2018 (delvis) Södertälje
Dnr 510_2018 (delvis) Järfälla
Dnr 526_2018 (delvis) Botkyrka
Dnr 549-2018 Nacka
Dnr 773_2018 (delvis) Haninge
Dnr 836_2018 (delvis) Huddinge
Dnr 838_2018 (delvis) Täby
Dnr 841_2018 (delvis) Salem

2019-02-25

§ 16

Delegationsärenden

Inga delegationsärenden har anmälts till sammanträdet.